

vijesti
muzealaca i
konzervatora

2018

Baština

vijesti muzealaca i konzervatora
2018

Izdavač Hrvatsko muzejsko društvo / Croatian Museum Association

Sjedište redakcije

HMD, Rooseveltov trg 5, 10000 Zagreb / tel.: 091 2100 909 / e-mail: hmd@hrmud.hr

Za izdavača Vlasta Krklec

Urednica Silvija Brkić Midžić

Redakcija Silvija Brkić Midžić, Vedrana Gjukić-Bender, Markita Franulić, Željka Jelavić, Željka Kolveshi, Dubravka Osrečki Jakelić, Lida Roje Depolo

Lektura i korektura Silvija Brkić Midžić

Grafičko oblikovanje i priprema za tisak Studio Rašić

Tisak Tiskara Zelina d.o.o.

Naklada 350 primjeraka

ISSN 1331-2448

Tiskanje dovršeno prosinac 2018.

Tisak časopisa financijski podržali Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba

Prvi broj Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske izašao je u Zagrebu travnja 1952. godine.

Fotografija na ovitku: Stari grad u Hrvatskoj Kostajnici – baština Zrinskih snimila: Gordana Jerabek, viša stručna savjetnica – konzervatorica, Ministarstvo kulture RH

Autori u ovom broju

dr. sc. Klementina Batina

viša stručna suradnica
Odsjek za etnologiju Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti, Zagreb

Renata Brezinščak

muzejska pedagoginja savjetnica
Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb

Silvija Brkić Midžić

viša kustosica, upraviteljica
Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU

Antonija Dejanović

kustosica, voditeljica Dokumentacijske službe
i Zbirke glazbenih instrumenata
Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

mr. sc. Anuška Deranja Crnokić

voditeljica Službe za dokumentaciju i registar
Ministarstvo kulture RH

dr. sc. Danko Dujmović

muzejski pedagog, poslijedoktorand
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Vlatka Filipčić Maligec

muzejska savjetnica, voditeljica Muzeja seljačkih buna
Muzeji Hrvatskog zagorja, Gornja Stubica

Matea Galetić

kustosica, voditeljica Arheološkog odjela
Gradski muzej Karlovac

dr. sc. Vedrana Gjukić-Bender

muzejska savjetnica,
voditeljica Kulturno-povijesnog muzeja
Dubrovački muzeji, Dubrovnik

Josip Karamatić

muzejski dokumentarist
Gradska galerija Antun Gojak Makarska

mr. sc. Vlasta Krklec

muzejska savjetnica
Hrvatsko muzejsko društvo, Zagreb

Sladana Latinović

restauratorica
Arheološki muzej u Zagrebu

Sunčica Nagradić Habus

kustosica
Arheološki muzej u Zagrebu

Mirta Pavić

viša konzervatorica-restauratorica
Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

Tomislav Slavić

kustos vježbenik
Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU

Dragica Šuvak

muzejska savjetnica, ravnateljica
Zavičajni muzej Slatina

sadržaj

Tema broja – Baština

Silvija Brkić Midžić	
Uvodna riječ	8
Anuška Deranja Crnokić	
Europska godina kulturne baštine 2018.	10
Vedrana Gjukić-Bender	
Važna obljetnica Dubrovačkih muzeja u Europskoj godini kulturne baštine	12
Renata Brezinščak	
Prirodoslovna baština u izložbama Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja	17
Tomislav Slavić	
Zbirka stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU – baština ljekarničke struke i primijenjene umjetnosti	22

Iz programa Hrvatskog muzejskog društva

Sunčica Nagradić Habus Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2017. godinu	28
Vlasta Krklec Noć muzeja 2018.	38
Matea Galetić 23. edukativno-muzejska akcija Lađa	42
Mirta Pavić i Slađana Latinović 10. susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a	46
Vlasta Krklec, Renata Brezinščak, Danko Dujmović, Sunčica Nagradić Habus, Josip Karamatić 10. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem <i>Granice i vizije</i>	50

Stručni prilozi

Dragica Šuvak Novi stalni postav Zavičajnog muzeja Slatina	60
Antonija Dejanović i Klementina Batina Uloga ekomuzeja u razvoju lokalnih zajednica, znanstveno- stručni multidisciplinarni skup (Bistra, 12. – 13. listopada 2018.)	68
IN MEMORIAM Vedrana Gjukić Bender Anica Kisić	72
Vlatka Filipčić Maligec Zorislav Drempetić Hrčić	74

Tema broja – Baština

Silvija Brkić Midžić

Uvodna riječ

Anuška Deranja Crnokić

Europska godina kulturne baštine 2018.

Vedrana Gjukić-Bender

Važna obljetnica Dubrovačkih muzeja u Europskoj godini kulturne baštine

Renata Brezinščak

Prirodoslovna baština u izložbama Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja

Tomislav Slavić

Zbirka stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU – baština ljekarničke struke i primijenjene umjetnosti

101 Event Ideas

European Heritage Days 2018

European Year of Cultural Heritage
the **art** of **sharing**

Uvodna riječ

Ova, 2018. godina proglašena je *Godinom europske baštine* i stoga smo temu broja posvetili upravo **baštini** u širokom rasponu njenog bogatstva i raznolikosti. Muzealci i konzervatori priredili su niz događanja kojima je obilježena *Godina europske baštine*, a mnogi su sudjelovali i u manifestaciji *Dani europske baštine* koju već tradicionalno tijekom rujna i listopada organizira Ministarstvo kulture RH. O tim događanjima sažeto izvješćuje Anuška Deranja Crnokić, voditeljica Službe za dokumentaciju i registar Ministarstva kulture. Uz ovaj članak prilažemo kolaž fotografija hrvatske baštine koje je snimila Gordana Jerabek, ujedno autorica fotografije koju smo odabrali za omot ovog broja. Riječ je o Starome gradu Zrinskih u Hrvatskoj Kostajnici, utvrdi koja je odoljela brojnim nedaćama, da bi u novije vrijeme zahvaljujući ustrajnom radu konzervatora konačno doživjela obnovu i otvorila vrata posjetiteljima te time dobila istaknuto mjesto u kulturnom turizmu na području Sisačko-moslavačke županije. Vedrana Gjukić Bender piše o važnoj obljetnici Dubrovačkih muzeja u Godini europske baštine: Domo-rodni muzej, čiji su sljednik Dubrovački muzeji, osnovan je prije 145 godina. Članak nam pruža uvid u rani razvoj muzejske djelatnosti u Dubrovniku osvjetljajući pritom i širi povijesni kontekst, prve istaknute sakupljače muzejskih predmeta i značajne akvizicije te važnost ljubavi Dubrovčana prema baštini. O prirodoslovnoj baštini predstavljenoj na izložbama Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja u 2018. godini govori nam prilog Renate Brezinščak. Bogata ovogodišnja izložbena djelatnost Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja uključuje pet zanimljivih izložbi priređenih „kod kuće“ s eksponatima iz muzejskih zbirki, tri izložbe koje pružaju malo drukčiji pogled na prirodoslovlje i gostujuće izložbe na jedanaest lokacija. Ovako koncipiran i realiziran izložbeni program privlači velik broj posjetitelja, pobuđuje zanimanje za prirodoslovnu baštinu i značajno doprinosi popularizaciji znanosti. Tomislav Slavić u svom prilogu donosi prikaz jedne od najbogatijih i

najatraktivnijih zbirki najmlađeg muzeja u sastavu Hrvatske akademije znano-

sti i umjetnosti – Hrvatskog muzeja medicine i farmacije. Riječ je o Zbirci stojnica koja je podjednako zanimljiva i vrijedna kao baština ljekarničke struke i kao baština primijenjene umjetnosti.

Iz programa Hrvatskoga muzejskog društva izdajamo ovaj put Nagrade HMD-a, *Noć muzeja 2018.*, 23. edukativnu muzejsku akciju *Lađa*, jubilarne 10. susrete restauratora i preparatora te 10. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem *Granice i vizije*.

U rubrici Stručni prilozi objavljujemo značajan prilog iz muzejske prakse: članak Dragice Šuvak o novome stalnom postavu Zavičajnog muzeja Slatina. Kruna je to dugogodišnjeg rada i zalaganja ravnateljice Muzeja u suradnji s koautoricom muzeološke koncepcije Žarkom Vujić. Autorica je u ovome radu obuhvatila povijesni osvrt na osnutak Muzeja i njegov razvoj, opis zgrade u kojoj je smješten Muzej, pregled pripremljenih radova te zaokružen prikaz muzeološke koncepcije i realiziranoga stalnog postava. Antonija Dejanović i Klementina Batina napisale su osvrt na znanstveno-stručni multidisciplinarni skup *Uloga ekomuzeja u razvoju lokalnih zajednica*, koji je održan u Bistri 12. i 13. listopada 2018. u organizaciji Hrvatske sekcije Europskog vijeća za sela i male gradove (ECOVAST HR) i Udruge Ekomuzej Bistra. U fokusu skupa bili su ekomuzeji i njihova uloga u razvoju lokalnih zajednica.

Sjećamo se dvoje zaslužnih muzealaca koji su nas napustili u protekloj godini: Anice Kisić i Zorislava Drempećića Hrčića. Neka im tople riječi njihovih suradnica budu u spomen.

Za kraj uvodnika ostavili smo vijest vezanu za uređivanje našega glasila: Lida Roje Depolo završila je ove godine s odlaskom u mirovinu svoj sjajan urednički niz *Vijesti muzealaca i konzervatora* koji je ostvarila od 2009. do danas. Ovim putem joj čestitamo na postignutim uspjesima i najtoplije zahvaljujemo.

Europska godina kulturne baštine 2018.

Europska godina kulturne baštine 2018. jedinstvena je prigoda kada tijekom cijele godine većina zemlja članice Europske unije, a i šire, kulturnu baštinu stavlja u središte interesa¹ te potiče što više ljudi na ot-

krivanje i istraživanje europske kulturne baštine s naglaskom na:

- vrijednosti kulturne baštine za društvo;
- doprinosu kulturne baštine gospodarstvu;
- ulozi kulturne baštine u europskoj kulturnoj diplomaciji;
- važnosti zaštite kulturne baštine kako bi u njoj mogle uživati buduće generacije.

Slavlju raznovrsne i bogate europske baštine, razumijevaju i zaštititi njezine jedinstvene vrijednosti te važnosti mjesta koje zauzima u našim životima doprinosi i deset definiranih inicijativa grupiranih prema četiri načela: aktivnog sudjelovanja, održivosti, očuvanja i inovativnosti² kojima se dodatno želi produbiti odnos pojedinaca i zajednice prema kulturnoj baštini.

Republika Hrvatska se priključila inicijativi organiziranjem i podupiranjem većeg broja događanja kojima se želi predstaviti hrvatska kulturna baština kao dio mozaika zajedničke europske baštine. Obilježavanje *Europske godine kulturne baštine* u Hrvatskoj započelo je svečanim otvorenjem izložbe *Vlaho Bukovac 1/3 – pariško razdoblje 1877. – 1893.* u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu, u siječnju 2018. godine. Odabir ove izložbe je namjeran jer se izložbom predstavlja

životna faza hrvatskog slikara Vlahe Bukovca, koji je ušao u anale europske umjetnosti te aktivno sudjelovao u stvaranju temelja hrvatske moderne.

Svečanim otvorenjem je započeo niz više od 40 značajnih kulturnih događanja³ kojima se predstavlja bogatstvo i raznolikost hrvatske kulturne baštine te promoviraju neke specifične vrste kulturne baštine, poput utvrđenih gradova⁴ kojima je bila posvećena dvodnevna konferencija održana u Šibeniku; mediteranske prehrane⁵, zaštićene kao nematerijalna kulturna baština, čije su društvene dobrobiti bile tema u Starom Gradu na Hvaru na koordinacijskom sastanku zemalja koje su mediteransku prehranu upisale na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva; podvodne kulturne baštine⁶ kojoj je posvećena Međunarodna konferencija u Zadru s temom o pitanjima implementacije i provedbe UNESCO-ove Konvencije o zaštiti podvodne baštine u Europi te mnoge druge.

Godina 2018. jedinstvena je prilika i da se učine znatni pomaci na području edukacije o kulturnoj baštini. Sinergijom stručnih potencijala i uskom suradnjom Ministarstva znanosti i obrazovanja, Agencije za odgoj i obrazovanje te Ministarstva kulture organiziran je stručni skup pod nazivom *Europska godina kulturne baštine*. Skupom se željela istaknuti važnost kulturne baštine u procesu izgradnje snažnijeg društva, u otvaranju novih mogućnosti razvoja pa stoga i stvaranju

1/ Europski parlament i Vijeće donijeli su 17. svibnja 2017. godine Odluku (EU) 2017/864 o Europskoj godini kulturne baštine 2018.

2/ Deset inicijativa za Europsku godinu kulturne baštine: Zajednička baština: kulturna baština pripada svima, Baština u školi: djeca istražuju najvrjednija blaga i tradicije Europe, Mladi za baštinu: mladi unose nov život u baštinu, Baština u tranziciji: osmišljavanje novih namjena za industrijske, vjerske i vojne lokalitete i krajolike, Turizam i baština: odgovoran i održiv turizam povezan s kulturnom baštinom, Njegovanje baštine: razvoj standarda kvalitete za intervencije u području kulturne baštine, Baština u opasnosti: borba protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima i upravljanje rizicima koji prijete kulturnoj baštini, Vještine za baštinu: bolje obrazovanje i osposobljavanje za tradicionalne i nove profesije, Svi za baštinu: poticanje društvenih inovacija i uključenosti ljudi i zajednica, Znanost za baštinu: istraživanja, inovacije, znanost i tehnologija za dobrobit baštine

3/ Više o događanjima kojima koordinira Ministarstvo kulture na web stranici Europske godine kulturne baštine 2018.: <http://www.eu.godina.kulturne-bastine.min-kulture.hr/>.

4/ 8. međunarodni sastanak mreže sedam zemalja upisnica Mediteranske prehrane, 6. – 7. 6. 2018., Stari Grad, Hvar.

5/ Više o događanjima u publikaciji *Dani europske baštine 2018.*

6/ 22. svibnja 2018. godine, Europska komisija je predstavila novi dokument *Nova europska agenda za kulturu* (COM(2018) 267 final) u kojem se navodi da će po završetku *Europske godine* Komisija:

- predstaviti Akcijski plan za kulturnu baštinu i zatražiti od država članica da izrade slične planove na nacionalnoj razini te da nastave s provedbom deset europskih inicijativa u okviru planova rada za kulturu koje je sastavilo Vijeće,
- predložiti uključivanje rezultata Europske godine u buduće programe EU-a i kohezijsku politiku,
- podupirati provedbu buduće uredbe EU-a o uvozu kulturnih dobara u okviru akcijskog plana protiv nezakonitog trgovanja kulturnim dobrima,
- uspostaviti znanstveno-političku socijalnu platformu dionika za ugroženu kulturnu baštinu.

◀ Kolaž fotografija hrvatske kulturne baštine, foto: Gordana Jerabek

novih radnih mjesta i privrednog napretka, ali se željela osvijestiti i obveza koju nam neprocjenjiva vrijednost baštine ostavlja u zadatak, a to je da potaknemo djecu i mlade na zaštitu i očuvanje onoga što im je ostavljeno u naslijeđe.

Mnoga događanja u fokus su stavila sinergiju između baštine, turizma, digitalne kulture, kao i transfer znanja na ekspertnoj razini. No svakako je podizanju svijesti o važnosti dijeljenja znanja i informacija o kulturnoj baštini ove godine doprinijelo već tradicionalno obilježavanje *Dana europske baštine 2018.* tijekom rujna i listopada. Zajedničkom temom većine zemalja članica Vijeća Europe pa tako i Hrvatske: *Europska godina kulturne baštine – Umjetnost dijeljenja* postiglo se snažno prožimanje aktivnosti obiju

manifestacija organizacijom više od 120 događanja u više od 40 naselja. Ideja prijenosa znanja bila je nit vodilja središnje izložbe pod nazivom *U službi vizualizacije baštine* kojom je predstavljena konzervatorska fotografija druge polovine 20. stoljeća, jedan od osnovnih medija prenošenja baštinskih sadržaja budućim generacijama.

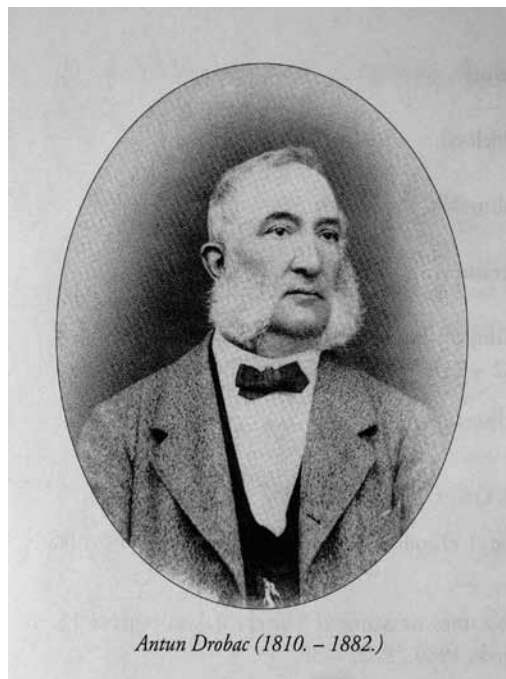
Događanjima i započetim inicijativama tijekom obilježavanja *Europske godine kulturne baštine 2018.* cilj je, osim podizanja svijesti o važnosti očuvanja i zaštite kulturne baštine i nastojanja da se široj javnosti približi kulturna baština, i potaknuti dugoročne i stvarne promjene kod građana u načinu percepcije i uživanja kulturne baštine kao i shvaćanju mogućnosti koje ona pruža za pojedinca i društvo.

Važna obljetnica dubrovačkih muzeja u Europskoj godini kulturne baštine

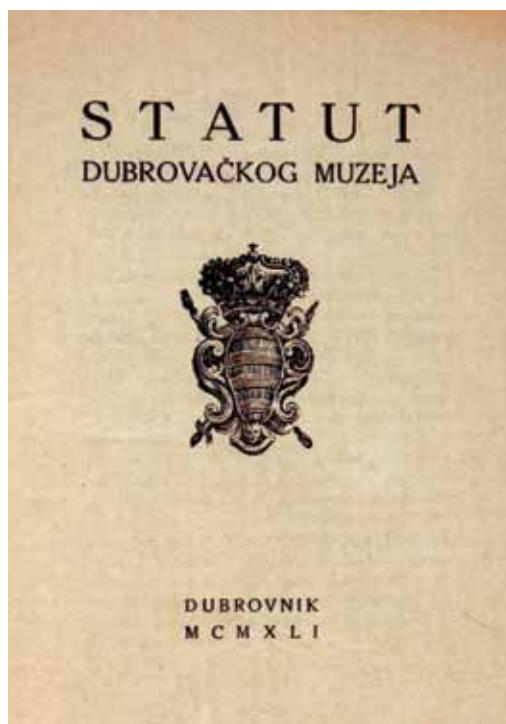
U godini kada se obilježava Europska godine kulturne baštine navršava se 145. godišnjica otvorenja za javnost Dubrovačkih muzeja, sljednika Domo-rodnog muzeja. Naime, u Dubrovniku je već krajem šezdesetih godina 19. stoljeća na poticaj ljekarnika

Antuna Drobca (1810. – 1882.)¹, predsjednika tadašnje Trgovačke i obrtničke komore, pokrenuta inicijativa za osnutkom Tehničke škole, pa su prikupljeni predmeti za njezinu prirodoslovnu zbirku. Međutim, ondašnja austrijska uprava odbila je dati dozvolu za osnutak takve škole, pa je novonastala zbirka pohranjena u prostorima dominikanskog samostana. Tijekom kraćeg vremenskog razdoblja, dodani su zbirci brojni donirani predmeti iz prošlosti Grada i okolice, povijesnog, kulturnog, umjetničkog te etnografskog obilježja. To je bio začetak nastanka kompleksnog muzeja, o čemu je Općinsko vijeće donijelo odluku 1. veljače 1872. godine, a nakon jednogodišnjih priprema Muzej je otvoren za posjetitelje.²

Zanimljivo je kako se te 1872. u potporu otvorenju Muzeja uključila cijela Dalmacija. Između ostalog, organizirana je velika lutrija za koju su biskupi i župnici preuzeli prodaju listića, čiji bi prihodi išli u korist novoga Domorodnog muzeja. Osim toga, u Dubrovniku su u tadašnjem Bondinom kazalištu 1872. i 1873. za istu svrhu priređivani dobrotvorni koncerti na kojima su nastupali domaći i stani glazbenici. Izvan Dubrovnika za naš Muzej su

Antun Drobac (1810. – 1882.)

1/ Antun Drobac, osivač Muzeja, studirao je farmaciju u Padovi i potom otvorio ljekarnu u Dubrovniku. Istaknuo se otkrivši svojstvo buhača kao istekticida, a 1867. godine u Gradu je spriječio i epidemiju kolere. Osim toga, bio je pasionirani kolekcionar te jedan od prvih hrvatskih fotografa koji se bavio izradom dagerotipije.

2/ *Spisi sa sjednica Općinskog vijeća, 1887.– 1892.*, knjiga I., Državni arhiv u Dubrovniku; Prvi predsjednik *Domorodnog muzeja* bio je Rafo pl. Pucić, ravnatelj Mato pl. Zamanja, dok je Antun vitez Drobac postao doživotni predsjednik Uprave u kojoj je još bio i kotarski poglavar Pavao vitez Rešetar. U Okružnici se navodi da je zadaća Muzeja „... prikupljanje i čuvanje prirodoslovnih, umjetničkih, zemljopisnih i književnih predmeta, ali i ostalih predmeta kulturnog značaja“. Navedeno je i da je Muzej osnovan na čast gradu, a financirali su ga Trgovačko-obrtnička komora i Općina Dubrovnik; Lucijan MARČIĆ, „Dubrovački muzej“, u: *Priroda*, Zagreb, 1927., str. 200–207.

« Antun Drobac, fotografija iz Zbirke fotografija i fotomaterijala Kulturno-povijesnog muzeja

◊ Zgrada Općine, poč. 20. st., Zbirka razglednica Kulturno-povijesnog muzeja

se još javno zauzele istaknute osobe poput biskupa Josipa Jurja Strossmayera, zoologa prof. Spiridiona Brusine i prof. Adolfa Stossicha iz Trsta, kojima se priključio i dr. Ludwig Redtenbacher iz Beča.³

Domorodni muzej je svečano otvoren za javnost u travnju 1873. s izložbom smještenom na prvom katu velike dvorane i u trima manjim prostorijama ondašnje općinske zgrade. Dubrovački povjesničar don Stjepan Skurla (1832. – 1877.) napisao je kako je nakon svečanog otvorenja prvoga muzejskog postava u Dubrovniku velik broj posjetitelja iz Grada i okolice obišao izložbu za koju je bilo organizirano i stručno vodstvo. Muzej je bio otvoren u početku samo nedjeljom i blagdanima od 10 do 13 sati, a za strance i za domaće posjetitelje bila su organizirana i vodstva u bilo koje doba dana.⁴ Na izložbi su uz

prirodoslovnu, arheološku i etnografsku građu bili izloženi i predmeti kulturno-povijesnog obilježja kao i oni umjetničkog izričaja. Posjetitelji su tada u velikoj dvorani, uz preparirane životinje i one u formalinu te veće količine minerala, mogli vidjeti i raznorodne izložke iz dubrovačke prošlosti poput svečane odore kneza Dubrovačke Republike iz 18. stoljeća, odijelo dubrovačkog konzula, pečate, novac, medalje i grb Dubrovačke Republike, diplome, grbovnik te povelje dubrovačke vlastele. U posebnoj vitrini bile su izložene osobne stvari nadvojvode Franje Karla Habsburga kao i plašt, carska kruna i mramorno poprsje Karlova sina, meksikanskoga cara Maksimilijana (brat cara Franje Josipa I.). Uz to je bila izložena i arheološka građa nađen na širem području ondašnje dubrovačke općine, kao i predmeti iz Etrurije, Egipta, Grčke, Rima i Južne Amerike koje su Domorodnom muzeju darovali mnogi dubrovački iseljenici, među kojima valja spomenuti braću Amerling, braću Mihanović te Đivovića i Stankovića. Tu je bilo i oruđa i oružja te predmeta primijenjene umjetnosti s Bliskog i Dalekog istoka, Afrike i Australije.

◊ Statut Muzeja iz 1940., foto: Božidar Gjukić

3/ Lucijan MARČIĆ, nav. dj., str. 204.; Dr. L. Redtenbacher je bio kustos zoološkog muzeja u Beču.

4/ Stefano SKURLA, *Rausa-Ceni storici*, Zagreb, 1876., 81.–82.; Autor je detaljno opisao prvi postav Domorodnog muzeja. Uz to navodi kada je otvoren za razgledanje: „... e regolarmente il museo è aperto per il pubblico ogni di festivo dalle ore 10 antim. ad un ora pomeriggio e per i forestieri e per la pubblicaistruzione in qualunque ora del giorno.“

Među njima posebno su se isticale egiptaska mumija te feničke i rimske amfore. Uz to, bili su još izloženi kineski i japanski ukrasni i uporabni predmeti od porculana i bjelokosti.

Potrebno je spomenuti kako je u travnju 1875. godine car Franjo Josip I. po drugi put posjetio Dubrovnik.⁵ Iz onodobnih novina i literature doznajemo o carevoj posjeti gradskim zidinama i Domorodnom muzeju u kojemu se posebno zanimao za dvije ukrasne japanske porculanske vaze (Satsuma) koje su i danas izložene u Kneževu dvoru.⁶ U carevoj pratnji je tada bio i državni savjetnik te direktor njegova kabineta, Adolph Aloys von Braun koji je i sam posjedovao kolekciju minerala i meteorita.⁷ On je posebno zapazio vitrinu s mineralima iz Urala, Hrvatske, Šlezije i Moravske koje je Antun Drobac dobio na dar 1868. od Antonija Figarija Beya direktora Kairskog muzeja.⁸ Treba napomenuti da je na izložbi bio i jedinstven meteorit koji je 1864. pao kod mjesta Seidliza, a Muzeju ga je darovao Drobčev

profesor i prijatelj iz Padove, Tommaso Antonio Catullo.⁹

U rujnu te 1875. godine Dubrovnik je prvi put posjetio Sir Arthur John Evans (1851.–1941.), glasoviti britanski arheolog i direktor *Asmolean* muzeja u Oxfordu.¹⁰ Tom je prigodom obilazio teren proučavajući rimske i ilirske ostatke u okolici Grada. Tijekom ljeta i jeseni 1877. Evans je ponovno posjetio Dubrovnik i tada je upoznao don Franu Bulića koji se već u mladim danima brinuo za očuvanje baštine.¹¹ Evans je još u nekoliko navrata posjetio Dubrovnik i okolicu, da bi u ožujku 1882. Domorodnom muzeju darovao tri rimska nadgrobna natpisa iz Cavtata (nalazi s poluotoka Rata).¹²

Početak 20. stoljeća u Muzej su i dalje pristizale donacije, bilo od građana ili samostana i Crkve.¹³ Godine 1907. zalaganjem Iva pl. Sarake (Saraca) predan je satni mehanizam s gradskoga zvonika, majstora fra Paskoja Baletina iz 1781., kao i jedinstveni brončani renesansni kipovi Zelenci – *jacquemarti* koji su o zvono na gradskome zvoniku izbijali ure.¹⁴ *Bratovština šavaca i krojača* poklonila je 1910. godine Muzeju svoj stari barjak koji je u prvoj polovini

5/ Ivan Pederin, „Putni dnevnik cara Franje I. u Dubrovniku (1818.)“ *Anali za povijesne znanosti IC JAZU u Dubrovniku*, 17. (1979), 442-443.; Car Franjo Josip I. je s caricom Elizabetom u svibnju 1818. prvi put posjetio Dubrovnik, a drugi ga je put posjetio u travnju 1875. u pratnji dvorskih dužnosnika.

6/ Stefano Skurla, nav. dj., str. 147.; Spomenute vaze 1872. godine darovao je Muzeju Dubrovčanin Frano Amerling koji je živio u Kairu, a Muzeju je donirao i zbirku arheoloških predmeta, minerala i rijetkosti koje je skupljao. Donatori Muzeja su bila i njegova braća Niko (darovao je zbirku staroegiptaskih i orijentalnih predmeta) i Antun koji je 1882. iz Brazila poslao zbirku punjenih ptica; Frano Amerling, Domorodni muzej u Dubrovniku, u: *Narodni list*, 11, Dubrovnik, 1872., str. 71.; Josip Bersa, *Dubrovačke slike i prilike 1800. – 1880.*, Hannover – Čakovec, 2002., str. 267–270.

7/ Barun Braun (1818. – 1904.), pravnik, diplomat i državnik koji je na austrijskom carskom dvoru i u središnjoj Europi obavljao različite političke dužnosti. Bio je i školovani mineralog, posjedujući veliku zbirku minerala i meteorita koje je testamentom ostavio Prirodoslovnom muzeju u Beču. Prigodom razgledanja zbirke minerala u Dubrovniku, kao vrstan mineralog, dao je Drobcu podatke za neke izložene primjerke.

8/ Ta je grada 1867. godine bila izložena na Svjetskoj izložbi u Parizu.

9/ Stefano Skurla, nav. dj., str. 82.; Lucijan Marčić, nav. dj. str. 204.; talijanski akademik, prirodoslovac, zoolog i mineralog T. A. Catullo (1782. – 1869.) predavao je na Prirodoslovnom fakultetu u Padovi, gdje je studirao i Antun Drobac. Postavši prijatelji, nastavili su surađivati i nakon Drobčeva povratka u Dubrovnik.

10/ Branko Kirigin, „Arthur Evans in Dubrovnik and Split (1875. – 1882.)“, Oxford, 2005.

11/ U to je vrijeme don Bulić predavao grčki i latinski u dubrovačkoj gimnaziji, a kao i Evans bio je strastveni numizmatičar.

12/ Romana Menalo, „Povijesni razvoj Arheološkog muzeja“, u: *Zbornik Dubrovačkog muzeja 1*, Dubrovnik, 2004., str. 239-251.; Natpisi su uvedeni 14. travnja 1882. pod br. 1. u *Zapisnik raznih predmeta što stignu u dubrovački domorodni muzej od god. 1882. unaprijed*.

13/ Te umjetnine su popisane u spomenutom prvom inventaru Muzeja od 1882. do 1952. godine. Među njima je Crkva darovala dijelove poliptiha *Bogorodice zaštitnice*, domaćeg slikara iz 16. stoljeća (crkva Gospe od Milosrda), *Bogorodičin poliptih*, kruga Blaža Jurjeva Trogirana oko 1420. (crkva sv. Vlaha). Opati pijaristi darovali su sliku s prikazom sv. Vlaha, krug Lovra Dobričevića, 15. stoljeće.

14/ Nikola Givanović, „Gradski zvonik u Dubrovniku“, u: *Dubrovnik*, br. 4-5, Dubrovnik, 1929.; Lukša Beritić, „Izgradnja sata i zvonika“, u: *Dubrovački vjesnik*, god. VII., br. 320, Dubrovnik, 1956.

16. stoljeća naslikao poznati talijanski slikar Pier Antonio Palmerini.¹⁵

Tijekom vremena i uz pomoć *Društva za unapređenje Dubrovnika i okolice Dub*¹⁶ za Muzej je otkupljen veći broj predmeta kulturno-povijesnog i umjetničkog značenja, a počasna članica *Duba* i predsjednica Ženske udruge, nadučiteljica Jelka Miš (1875. – 1956.), darovala je Muzeju veliku zbirku svojih vezova i čipki prikupljenih od članica spomenute udruge.¹⁷ Učiteljica Miš je 1931. u prostorima Kneževa dvora organizirala izložbu veziva, pa je i tu građu darovala Muzeju za Etnografsku zbirku.¹⁸ Potom je *Dub* 1933. godine za Kulturno-historijsku zbirku otkupio veću količinu stilskoga pokućstva s područja Dubrovnika. Isto je Društvo 22. veljače 1940. izradilo prvi Statut ove ustanove pod nazivom „Zaklada Dubrovački muzej“ temeljem kojega su zbirke prerasle u odjele, postavši onovremene sastavnice te kulturne ustanove.

Već je dvadesetih godina 20. stoljeća izložba u općinskoj zgradi postala prenatrpana, pa je traženo bolje rješenje za njezin budući smještaj.¹⁹ Uz sva nastojanja muzejske Uprave, Muzej je tek je 1932. godine dobio na korištenje prvi kat Tvrđave sv. Ivana.²⁰ Iste godine u nekadašnjoj žitnici Rupe smješten je lapidarij, tako da se Muzej proširio i na to zdanje, u kojemu je danas izložena građa Etnografskog muzeja. Od 1950. u Knežev dvor je premješten Kulturno-povijesni odjel (danas muzej) koji se od 1972. proširio na

15/ Vojislav J. ĐURIĆ, *Dubrovačka slikarska škola*, Beograd, 1963., str. 169.

16/ Društvo *Dub*, osnovano 1921., pomoglo je pri otkupu građe za Kulturno-povijesni odjel, a 22. veljače 1940. potaknulo je i donošenje Statuta – Zaklade „Dubrovački muzeji“, kojom je Muzej postao: ... „neovisno pravno lice...“ i „potpuno odvojen od ostale bilo pokretne bilo nepokretne imovine Općine grada Dubrovnika...“. U 4. članku spominju se *odjeljenja zaklade*: lapidarium, kulturno-historijsko, etnografsko, prirodoslovno, pomorsko i zbirka u dubrovačkoj žitnici „Rupe“; *Statut Dubrovačkog muzeja*, Dubrovnik, MCMXLI.

17/ Ivo DABELIĆ, „Razvojni put Dubrovačkih muzeja od 1872. do 2002. godine“, u: *Zbornik Dubrovačkih muzeja 1*, Dubrovnik, 2004., str. 7-32.

18/ Ivo DABELIĆ, *ibid*, str. 13. i 14.

19/ Lucijan MARČIĆ, „Dubrovački muzej“, u: *Priroda*, Zagreb, 1927., str. 200 – 208.

20/ Lucijan MARČIĆ, „Dubrovački muzej 26. I. 1932. – 70 godina osnivanja“ u: *Narodna starina*, 32, Dubrovnik, 1932. Danas se u toj utvrdi na prvom i na drugom katu nalazi Pomorski muzej.

~ Ukrasna vaza Satsuma, Japan, 19. st., foto: Božidar Gjukić

~ Žitnica Rupe, danas, foto: Božidar Gjukić

~ Tvrđava sv. Ivan danas, foto: Božidar Gjukić

Knežev dvor, poč. 20. st.,
Zbirka razglednica
Kulturno-povijesnog muzeja

cijelu palaču. Među vrijednom građom koja je izložena u Dvoru i od koje velik dio čine predmeti najviše umjetničke kategorije, valja istaknuti dvije renesansne slike: *Krštenje Kristovo* koju je za Knežev dvor 1508./09. naslikao dubrovački slikar i Mantegnin učenik Mihajlo Hamzić (druga pol. 15. st. – 1518.) te *Venera i Adonis*, djelo venecijanskog slikara i Tizianovog učenika Parisa Bordonea (1500. – 1571.) koja je već od 1694. resila Knežev dvor.

Gotovo stoljeće i pol postojanja Dubrovačkih muzeja, u kojima se čuva naslijeđe sredine koja je u prošlosti bila važan čimbenik u ondašnjem europskom političkom i kulturnom životu, govori nam o brizi te sredine za očuvanje svojeg identiteta. Osnutak Domorodnog muzeja imao je velik značaj jer je među ljudima ne samo Dubrovnik,

nego i cijele Dalmacije, pa i šire, probudio iskru zajedništva i domoljublja u vremenima kada je tuđinac vladao tim prostorima. Nakon što je Dubrovnik 1808. zauvijek izgubio svoju teško čuvanu samostalnost pa do 1872., kada je osnovan Muzej, proteklo je tek sedamdesetak godina. Želja za skupljanjem i prezentacijom onoga što je ostalo iz prošlih vremena bila je zato još izrazito snažna. Činjenica da se nakon dužeg nastojanja Domorodni muzej ipak uspio preseliti u nove prostore, smještene u spomenicima najveće vrijednosti i značaja poput Kneževa dvora, Tvrdave sv. Ivana i žitnice „Rupe“, govori nam koliko su ljudi koji su izravno bili uključeni u nastanak toga Muzeja, kao i oni koji su se nastavili brinuti za njega, uspjeli prikazati i očuvati svoju samobitnost izraženu u ljubavi prema baštini.

Prirodoslovna baština u izložbama Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja

Hrvatski prirodoslovni muzej imao je u 2018. godini veliku izložbenu aktivnost. Osim izložbi kojima je muzej izložio i predstavio javnosti dio svojih muzejskih zbirki i uz njih vezan kustoski istraživački rad, u muzeju su organizirane i izložbe koje su općenito tematski povezane s prirodoslovljem. Sve su izložbe svojim temama privukle brojne posjetitelje; osim učenika, te su izložbe vidjeli i brojni individualni posjetitelji, među kojima je i sve više turista. Uz izložbe organizirane su i tematske i kreativne radionice za školske grupe i građanstvo, kao i drugi zanimljivi popratni sadržaji.

Osim izložbi postavljenih u muzeju, naše izložbe gostuju u drugim muzejima širom Hrvatske promovirajući tako muzej, njegove zbirke i prirodoslovnu misao.

Izložbe o muzejskim zbirkama u muzeju...

Geološka izložba *Miocen sjeverne Hrvatske (od blata do zlata)* javnosti je predstavila jedno vrlo specifično, ali za nas u Hrvatskoj iznimno važno vremensko razdoblje iz geološke prošlosti – miocen. Iako mnogima potpuno nepoznat pojam, *miocen* kroz podnaslov izložbe „od blata do zlata“ potiče radoznalost i interes posjetitelja. Izložba je zanimljivo, dijelom i dioramski (prikaz davnašnjih grebenskih pejzaža) prikazala kakve su se promjene događale tijekom gotovo 20 milijuna dugog

geološkog razdoblja miocena na prostoru današnje sjeverne Hrvatske. To je razdoblje započelo negdje prije 23 milijuna godina, a trajalo je sve do prije nekih 5 milijuna godina. Tijekom tog dugog vremenskog perioda, važnog za geologiju područja sjeverne Hrvatske, izgled toga područja neprestance se mijenjao. Što se i kako događalo, autori izložbe, kustosi Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja dr. sc. Davor Vrsaljko, dr. sc. Marija Bošnjak i Sanja Japundžić, uz stručne savjete prof. dr. sc. Jasenke Sremac, prikazali su kronološki. U miocenu je postojalo za nas osobito važno i zanimljivo veliko kontinentalno more Paratethys koje je prekrivalo i prostor današnje Panonske nizine, dakle i sjeverni dio Hrvatske (Slavonija, Posavina i Hrvatsko zagorje). Da se radi o vrlo dinamičnih dvadesetak milijuna godina tijekom kojih su se događali razni geološki procesi, mijenjali krajolici (morski, bočati, slatkovodni), javljale se i povremene vulkanske aktivnosti te vrlo bujan i raznolik život već uvelike sličan ovom našem današnjem, predstavljeno je mnoštvom pronađenih fosila iz tog razdoblja, kako životinja, tako i biljaka. Zahvaljujući tim fosilima, među kojima su i rijetki

◀ Detalj s izložbe *Miocen*,
foto: Renata Brezinščak

primjerci fosilnih kukaca, fosilno lišće, ali i fosili školjkaša, ježinaca, riba, zubi morskih pasa te vrlo rijedak nalaz izvrsno očuvanog fosilnog pera, može se sagledati što je sve i kako utjecalo da krajolik sjeverne Hrvatske bude ovakav kakvog da danas vidimo. Dojmljivu atmosferu razdoblja miocena dočarali su likovni oblikovatelji izložbe Zrinka Grganić Vrdoljak i Marko Fuček.

Razgledavajući tu jedinstvenu izložbu posjetitelji su zavirili u daleku geološku prošlost naših prostora u vrijeme od prije dvadesetak milijuna godina. Izložba je bila osobito zanimljiva školskim grupama jer se o geologiji vrlo malo uči u nastavnom programu, pa su im izložbe ovakve tematike itekako dobrodošle da saznaju više o geologiji te uživo vide mnoge važne i atraktivne fosile koje baštini muzej.

Veliku pažnju javnosti dobila je izložba *Komarci – najsmrtonosnije životinje na Zemlji*. Ta je izložba nastala suradnjom muzeja i Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Andrija Štampar“ te Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije. Autori izložbe dr. sc. Iva Mihoci i Petar Crnčan (kustosi HPM-a) sa suradnicima dr. sc. Anom Klobučar (Nastavni zavod za javno zdravstvo „Andrija Štampar“) i dr. sc. Nediljkom Landekom (Zavod za javno zdravstvo IŽ) predstavili su komarce, skupinu životinjica koja

nije baš omiljena, što zbog njihovih uboda koji nam onemogućavaju uživanje u prirodi, što zbog zujanja koja nam remete san. A kako još neki od njih i prenose različite zarazne bolesti, ne čudi što su među omraženijim životinjama na cijelom planetu. No, koliko zapravo znamo o njima? Upravo se ovom izložbom nastoji educirati javnost i razbiti predrasude koje imamo o komarcima. Autor likovnog oblikovanja Nikša Martinac i autor oblikovanja prostora Mario Galov učinili su izložbu o komarcima vizualno dojmljivom. Posebna atrakcija izložbe jest prikaz životnog ciklusa živog komarca u akvariju, s ciljem upoznavanja morfologije njegovih razvojnih stadija. Najviše pažnje posjetitelja ipak izaziva vrlo atraktivan hologramski prikaz komarca koji su izradili Smart AV i Dario Iričanin. Osim što se izložbom javnosti predstavljaju male, ali znanstveno vrijedne muzejske zbirke komaraca u Hrvatskoj, tema izložbe je vrlo aktualna jer je postavljena baš u vrijeme sezone komaraca. Tema o komarcima kao prijenosnicima zaraznih bolesti ove je godine, možda više nego prije, iznimno aktualna. Izložba educira i upoznaje javnost s važnim biološkim karakteristikama te značajne vektorske skupine. Tako su na izložbi predstavljene i invazivne vrste komaraca, načini njihovog unosa kao i njihov snažan potencijal širenja. Vrijednost izložbe je u tome što prikazuje i brojne metode suzbijanja komaraca u Hrvatskoj i to u

Detalj s izložbe *Komarci* -
foto: Renata Brezinščak

različitim stadijima te kroz prigodne deplijane educira javnost o ovoj problematici, jer građani svojim svakodnevnim aktivnostima i ponašanjem mogu znatno utjecati na povećanje ili smanjenje broja komaraca u svojoj okolini. Izložba je posvećena prof. dr. sc. Enrihu Merdiću zbog izuzetnog znanstvenog doprinosa poznavanju biologije, ekologije i metoda kontrole populacija komaraca u Hrvatskoj.

Privatne zbirke ili pojedinačni predmeti prirodnina vrlo su česti. Iako nisu obrađene po muzejskim standardima, često imaju veliku znanstvenu, prirodoslovnu i/ili kulturnu vrijednost. Vodeći računa o važnosti njihove zaštite i očuvanja, Hrvatski prirodoslovni muzej u prigodi dobivanja vrijedne donacije zbirke mekušaca Miroslava Mikule u muzeju je organizirao izložbu na kojoj je izložena donirana zbirka. Autori Petar Crnčan i dr. sc. Iva Mihoci te autor likovnog oblikovanja Nikša Martinac na izložbi *Kultura doniranja – Zbirka mekušaca Mikula* izložili su više stotina zanimljivih eksponata na isti način kako ih je u svojoj zbirci organizirao sam donator Miroslav Mikula, umirovljeni sveučilišni profesor elektrotehnike koji se u slobodno vrijeme bavio prikupljanjem ljuštura mekušaca (puževa, školjkaša, glavonožaca i ostalih manjih skupina) na području Hrvatske, ali i nekih egzotičnih zemalja poput Australije, Indonezije i Filipina. Izložba upoznaje s raznolikošću i ljepotom mekušaca, nekim zanimljivostima o njihovoj biologiji, ekologiji i rasprostranjenosti. Sama zbirka sadrži više tisuća zanimljivih primjeraka ljuštura mekušaca raspoređenih u nekoliko stotina vrsta. U zbirci su zastupljene i neke rijetke i endemične vrste, što joj daje dodatnu vrijednost. Doniranoj zbirci pridružena je i literatura koja se odnosi na donirani materijal. Ovom se izložbom, osim prezentacije same građe, željelo u javnosti potaknuti aktivnije sudjelovanje građana u stvaranju i obogaćivanju fundusa muzeja. Upravo su donacije u mnogim slučajevima

poslužile kao pokretač osnivanja muzeja u Hrvatskoj, a i sam Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu stekao je značajan dio svoga početnog fundusa upravo donacijama.

~ Plakat izložbe
Kultura doniranja

Iako otvorena sredinom 2017. godine, izložba intrigantnog naslova *Zašto je pčela važnija od čovjeka?* imala je brojne posjetitelje i u prva tri mjeseca 2018. godine, do kada je bila otvorena. To ne čudi jer se radi o zanimljivoj temi: pčelama, pčelarstvu. Autorski tim izložbe dr. sc. Iva Mihoci, dr. sc. Zorana Sedlar, Petar Crnčan, mag. exp. biol. i Predrag Manger sa suradnicima na izložbi su prikazali biologiju i ekologiju pčela i pčelinjih zajednica, njihovu međuovisnost s biljnim svijetom i ulogu u očuvanju bioraznolikosti. Izložbu je zanimljivo i dojmljivo vizualno i prostorno oblikovao Mario Galov. Dio izložbe odnosi se na prikaz tradicijskog pčelarstva s područja kontinentalne Hrvatske i susjednih nam zemalja. Na izložbi su izložene zbirke raznih vrsta pčela iz fundusa Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja iz Zbirke opnokrilaca, a na oduševljenje posjetitelja na izložbi je bio postavljen apisarij sa živim pčelama. Osobitu pažnju posjetitelja plijenile su vitrine s biljkama koje ovise o oprašivanju pčela. Posebnost tih biljaka jest da su prikazane u originalnom 3D obliku, dakle izgledaju kao prave,

Detalj s izložbe *Pčele*,
foto: Zorana Sedlar

oblikom i bojom. Ovu posebnu metodu botaničkog prepariranja materijala napravila je botaničarka Muzeja dr. sc. Zorana Sedlar.

Još je jedna izložba otvorena u 2017., no zanimanje za nju se ne smanjuje niti u 2018. godini. To je izložba *Žohari – svijet koji ostaje* za koju možemo reći da je obilježila ovu godinu jer zanimanje za nju ne jenjava. Izložbom o tim svima odbojnim malim životinjama autorski tim – dr. sc. Iva Mihoci, Petar Crnčan, dr. sc. Vlatka Mičetić Stanković i Mirna Klaić – želio je razbiti neke predrasude koje imamo o tim životinjama. Radi se o vrlo otpornim životinjama kojih ima kod nas, ali i svugdje u svijetu. Oni mogu preživjeti na svim kopnenim područjima i u svim uvjetima, bez obzira radi li se o hladnoj ili toploj klimi. To su pravi mali nametnici kojih se teško riješiti kad nam se jednom usele u stanove i kuće. Intrigantna i zanimljiva tema izložbe privlači i one posjetitelje koji imaju prilično negativan stav o tim stvorenjima, no žele znati više o toj skupini i o toj temi. O žoharima se na izložbi može saznati puno zanimljivosti, a svakako su posjetiteljima najatraktivniji dio izložbe živi veliki madagaskarski žohari koje možemo promatrati i pratiti njihove aktivnosti. Mladim posjetiteljima omiljeni dio izložbe je dio za *selfie* s gigantskim žoharom, što pokazuje da su

autori efektним pristupom temi uspjeli ipak senzibilizirati posjetitelje za ove životinje i tako smanjiti odbojnost koju nam izazivaju.

Izložbe u Muzeju malo drugačijeg pogleda na prirodoslovlje...

U Muzeju je u prigodi Noći muzeja, čija je tema ove godine bio sport, postavljena izložba *Vječna igra – tisućljetna povezanost nogometa, kulture, arhitekture i dizajna* nastala u suradnji Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja, Hrvatskoga nogometnog saveza i Informativno-multimedijskog centra HNS-a „Budi ponosan“.

Autori dr. sc. Iva Mihoci (HPM) i Nikša Martinac (HNS) uspjeli su tom izložbom povezati prirodoslovlje i sport. Zanimljivim likovnim oblikovanjem izložbe i multimedije, koje potpisuje Nikša Martinac, izložba je predstavila kratku povijest nogometa koji se u Hrvatskoj organizirano igra od kraja 19. stoljeća. Na izložbi su izloženi originalni predmeti, kao što je originalni nacrt za *Rabuzinovo sunce* slikara Ivana Rabuzina, medalje za Kup i Prvenstvo Hrvatske itd.

Vrt / Garden – izložba crteža Dore Kovačević

Deveta je to u nizu izložaba posvećenih akademskoj slikarici i grafičarki Izabeli Šimunović

(1970. – 2010.) kojima Scena Amadeo i Hrvatski prirodoslovni muzej predstavljaju likovne umjetnike čija su djela inspirirana prirodoslovnom tematikom. Autoricu zaokuplja priroda. Začudnost ljepote cvijeta, lista, biljke, ptice, kukca, školjke te floralni motivi hrvatske etnografske baštine, polazišta su koja autoricu vode iz crteža u crtež. Crteži, izvezeni potezima pera na bijelom papiru, ponekad perforirani, nekad s prostornim aplikacijama umanjenih motiva lista ili cvijeta, tkaju priču koja autoricu vraća u djetinji svijet prvih susreta s ručnim radom. No, razgledavajući ove crteže svaki posjetitelj u njima pronalazi nešto njemu posebno i važno. Izložba odiše jednom meditativnošću, spokojem svima tako neophodnim, a koji još jedino možemo osjetiti u prirodi.

GEA 2018 – Godišnja doba

Radi se o posebnoj izložbi, izložbi fotografija članova i prijatelja Hrvatskoga geološkog društva. Ovo je sedma po redu izložba iz ciklusa nazvanog GEA. Svake je godine neka druga tema motiva fotografija. Fotografski motiv ovogodišnje GEA je *Godišnja doba*. Izložba je rezultat fotografskog natječaja Društva, a izloženo je 40 najuspjelijih fotografija odabranih na natječaju. Kako je izložba natjecateljskog karaktera, autori izloženih fotografija nepoznati su, a uz fotografije nalaze se samo naziv fotografije te podatci gdje je i kada fotografija snimljena. Naime, posjetitelji muzeja i izložbe pozvani su da odaberu tri, njima najljepše fotografije, za koje glasaju anonimno. Izložba je putujuća, postavlja se u institucijama koje se bave geologijom (Hrvatski geološki institut, Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Prirodoslovno-matematički fakultet, INA i HPM), a na kraju se odabire najljepša fotografija koja potom krase kalendar Hrvatskoga geološkog društva.

...i naše izložbe izvan Muzeja

Prekrasan spoj šarenih kukaca i iznimne ljepote stijena iz fundusa muzeja zabilježen na fotografijama izložbe *Razotkrivanje* nastavlja i u 2018. godini svoja gostovanja po zagrebačkim knjižnicama (**Knjižnica Dubec, Knjižnica Vrapče, Knjižnica Marina Držića, Knjižnica Jelkovec**). Izložbe

Selfie sa žoharom, obitelj Filipović, foto: Renata Brezinščak

Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja gostovale su diljem Hrvatske kako bi promovirale Muzej, grad u koju Muzej čuva, ali i da svojim suvremenim, aktualnim temama informiraju i educiraju javnost. Naše su izložbe gostovale u **Gradskom muzeju Nova Gradiška** (*Zvukovi kukaca – orkestar najmanjih*), u **Prirodoslovnom muzeju Dubrovnik** (*Zvukovi kukaca – orkestar najmanjih*), u **Prirodoslovnom muzeju Metković** (*Zašto je pčela važnija od čovjeka?*), *Kultura doniranja – Zbirka mekušaca Mikula*, *Zvukovi kukaca – orkestar najmanjih*), u **Gradskom muzeju Požega** (*Zvukovi kukaca – orkestar najmanjih*), *Savršenstvo evolucije – Razotkrivanje*), u **Gradskom muzeju Ivanić-Grad** (*Savršenstvo evolucije – Razotkrivanje*), u **Muzeju krapinskih neandertalaca** (*Miocen sjeverne Hrvatske – od blata do zlata*) te u **Muzeju Moslavine Kutina** (*Zašto je pčela važnija od čovjeka?*).

Kustosi, muzejski pedagozi i ostalo stručno osoblje Muzeja i dalje će sasvim sigurno nastojati stvarati atraktivne i zanimljive izložbe odabranih tema i muzejskih zbirki koje će prezentirati javnosti na obostrano zadovoljstvo.

Tomislav Slavić

Zbirka stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU – baština ljekarničke struke i primijenjene umjetnosti

U vrijeme osnivanja 2014. godine Muzej je imao samo jednu veliku zbirku: Zbirku za povijest medicine i farmacije. Zbirka za povijest medicine i farmacije nastala je objedinjavanjem građe dviju zbirki: farmaceutske-historijske zbirke u Zagrebu (osnovane 1937. godine) i Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj (osnovanog 1944. pri Zboru liječnika). Šezdesetih godina

prošloga stoljeća građa obiju zbirki (muzeja) prešla je u vlasništvo Odsjeka za povijest medicinskih znanosti HAZU, gdje se čuva do danas. Zbirka se postupno obogaćivala tijekom 20. stoljeća, uglavnom entuzijazmom ljekarnika i liječnika, pripadnika starije generacije povjesničara medicine i farmacije zainteresiranih za dokumentiranje razvoja medicine, farmacije i zdravstvene kulture Hrvatske. Među njima ističu se mr. ph. Hrvoje Tartalja, prof. dr. Lavoslav Glesinger, prof. dr. Mirko Dražen Grmek, prof. dr. sc. Biserka Belicza i drugi.

Zbirka stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije potječe iz zbirke Instituta za povijest

farmacije koji je 1952. godine utemeljio prof. dr. Hrvoje Tartalja, mag. farm., profesor povijesti farmacije na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Institut je kasnije integriran u Institut za povijest nauka JAZU (danas Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU).

Ljudi su oduvijek pripremali razne ljekovite pripravke kako bi si olakšali zdravstvene probleme. Osnova tih pripravaka uglavnom su bili najrazličitiji biljni i životinjski sastojci. Taj je posao bio ogrnut plaštem tajnovitosti, a ljudi koji su znali tajnu ljekovitih pripravaka bili su osobito poštovani u zajednici. Napretkom znanosti i tehnologije pripremljanje ljekovitih pripravaka razvilo se u posebne znanstvene discipline, poput medicine i farmacije. Ljekarništvo je postalo jednim od temelja i mjerila zdravstvene zaštite, a ljekarne važne točke zdravstvenog blagostanja.

Ljekarničke se stojnice smatraju najatraktivnijim primjercima svake zbirke iz povijesti farmacije. Od najranijih vremena sačuvani su rogovi antilopa, kornjača itd. u kojima su se spremali lijekovi. Osim spremnica životinjskog, koristile su se i one biljnog podrijetla, uglavnom tikvice i bambus. Egipćani prvi počinju proizvoditi stojnice za razne masti i ulja, u početku od granita ili bazalta, a kasnije i alabastera. Većinom su to bile cilindrične posude, visoke i vitke ili široke i niske, ovisno o sadržaju, iako je sačuvano nekoliko posebno zanimljivih primjeraka životinjskog oblika. Kasnije se razvija oblik vrča koji možemo pratiti u grčkoj i rimskoj kulturi. Počinju se proizvoditi u raznim materijalima, od gline, olova, keramike i stakla, na koje su stavljali natpise s točnim sadržajem. U srednjem su vijeku staklene boce čepljene zavarenim čepom i koristile su se za konzerviranje lijekova, a kasnije i kao crkveni pribor za čuvanje svetih ulja i svete krvi. Prodorom arapske kulture u doba križarskih ratova na Zapad dolaze droge i posude u kojima su se one čuvale. Tako je donesena nova tehnika, majolika, osobita oblika, s olovnom caklinom i veoma dekorativnim, svjetlucavim bojama. U početku su ornamenti bili arapski, no s vremenom dolaze zapadnjački elementi kao što su lišće i gotski natpisi. Oko 1400. u gradu Faenzi u Italiji izrađivalo se emajlirano posuđe, po mjestu nazvano *fajansa*, koja se od majolike razlikuje samo po izostanku

- « Stojnica, Savona, 16. st., fajansa, visina 23,2 cm, inv. br. HMMF-2918 (kupljeno iz kućne apoteke dvorca u Sevnici), foto: Tomislav Slavić
- Stojnica s natpisom *Scilp Ouyf.* / *Ouy*, manufaktura porculana Beč, 18. st., porculan, visina 16,2 cm, inv. br. HMMF-2926 (dar Farmaceutskog društva Hrvatske), foto: Tomislav Slavić

sjaja. Kasnije se u Firenci počinju proizvoditi stojnice drugačijeg oblika; dodali su glatke ili zavrnutе drške i široke otvore s amblemima. Nekoliko takvih posuda sačuvano je i u ovoj zbirci. Početkom XVI. st. glavni je sadržaj na posudi bio ukrasni oblik koji karakteriziraju grane i životinje iz priče, a po sredini naziv koji označuje sadržaj lijeka. U Njemačkoj se u to vrijeme proizvode stojnice jednakih oblika kao i u Italiji, cilindričnog oblika, s grbom vlasnika ili staleža. U početku su proizvodili zemljane stojnice, tj. od kamenine, orijentalne dekoracije koju kasnije zamjenjuje čisto pučka umjetnost. U XVIII. stoljeću fini porculan zamjenjuje kameninu i umjesto ukrasnog cvjetnog dekora počinju se izrađivati posve bijele ljekarničke stojnice cilindričnog oblika. Slično se događa i u Engleskoj i Francuskoj gdje preuzimaju talijanske oblike i s vremenom ih prilagođavaju.

Stojnica se u stručnom ljekarničkom nazivlju najčešće još naziva „posuda za droge“. U tim posudama čuvale su se droge, odnosno svježi ili osušeni biljni organ, kao i sekundarni produkti biljnih organa ili izolirane biljne supstance. Karakteristike medicinskih preparata uglavnom su i određivale natpise na stojnicama, odnosno sadržaj koji se u njima nalazio. Tako na stojnicama nailazimo na natpise: Ung. (*Unguentum* – mast), Bal. (*Balsamum* – balzam), Con. (*Conservum* – konzervans), Elect. (*Electuarium* – topljivi lijek pomiješan sa sladilom), Extr. (*Extract* – ekstrakt), Ol. (*Oleum* – ulje), P. (*Pilulae* – pilule), Syr. (*Syrupus* – sirup), Ther. (*Theriacum* – terijak). U farmaceutskim priručnicima pojedine

biljne droge nazivaju se prema dijelova tijela biljke iz kojeg su pripravljene. Tako se zovu: *radix* (korijen); *rhizoma* (podanak); *tuber* (gomolj); *cortex* (kora); *flos* (cvijet); *folium* (list); *fructus* (plod); *semen* (sjemenka); *herba* (zelen), i slično. Droge su još razlikovane i po tome jesu li bile usitnjene sječenjem (*concisum*), potpuno usitnjene (*pulveratum* ili *in pulvere*), ili slično.

U Hrvatskoj su uglavnom sačuvane stojnice iz XVIII. i XIX. stoljeća, iako ih ima nekoliko iz XVII., pa i XVI. stoljeća. Do sada nisu pronađeni dokazi da su kod nas postojale radionice za proizvodnju ljekarničkih stojnica, što govori da se radi o uvozu iz Italije, Francuske, Njemačke, Austrije i Mađarske. Za čuvanje tekućih supstanci koristile su se uglavnom staklene stojnice, dok su se u one drvene i keramičke pohranjivale suhe tvari i masti. Kao proizvodi umjetničkog obrta stojnice često nose oblikovne značajke stilskog razdoblja u kojemu su nastale. Uglavnom su ručno oslikane, katkad nose oznake manufakture u kojoj su izrađene, a vlasnici ljekarni stavljali su na dno i svoje oznake.

Inicijalna jezgra zbirke stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije formirana je otkupom zbirke Brodjočin (iz ljekarne Sallopek) od Farmaceutskog društva Hrvatske. Zbirka broji ukupno 670 stojnica koje su prikupljene otkupom ili (većinom) kao dar raznih ljekarni i ljekarnika diljem Hrvatske: mr. Puksa iz Iloka, apoteke Virovitica, Narodne apoteke Karlovac, Gradske apoteke Varaždin, Narodne apoteke Varaždin, dr. Barkovića, centralne

- « Vrč s poklopcem, natpis: *Syr. Abtinthin*, Zagreb, keramika, visina 22,6 cm, inv. br. HMMF-2747 (iz ljekarne Sallopek – zbirka Brodjočin), foto: Tomislav Slavić

apoteke Zagreb, apoteke Suhopolje, mr. Augusta Tugoslava iz apoteke Rovinj, Aurela B. iz Jastrebarskog, mr. Zvonka Ciganića iz Kotarske ljekarne Križevci, Kotarske ljekarne Otočac, narodne apoteke Hrvatska Dubica, apoteke iz Hrvatske Kostajnice, Narodne apoteke iz Pule, Narodne apoteke Bjelovar, Narodne apoteke Petrinja, Narodne apoteke Marija Bistrica, apoteke Samobor, apoteke Velika Gorica, Narodne apoteke Sisak, Narodne apoteke Dvor na Uni, Narodne apoteke Donja Stubica, Narodne apoteke Šibenik, Narodne apoteke Glina, Narodne apoteke Valpovo, Narodne apoteke Skradin, Vojne apoteke Zagreb, kućne apoteke dvorca u Sevnici, Narodne apoteke Dubrovnik, Narodne apoteke Vis, otkup od mr. ph. Konstantina Vouka, otkup od Hedvige Harden (iz ljekarne „K zlatnom

cilindričnog oblika, uz nekoliko iznimki koje stoje na nožici (oblik urne). Kod starijih stojnica uz oznaku sadržaja mogu se vidjeti i alkemijski simboli. Stojnice su oslikane, najčešće cvjetnim ornamentom unutar kojega se nalazi natpis, dok one novije nose samo natpis crnim slovima rimskog tipa. Na nekim se primjerima vidi da su prenamijenjene, stari je sloj sastrugan i preko njega dolazi novi preslik.

Sljedeću podzbirku čine staklene stojnice, uključujući i one od mliječnog stakla, a obuhvaća 200 stojnica različitih oblika. Najviše je četvrtastih, ima cilindričnih i u obliku vaze. Razlikuju se i u dimenzijama, od veoma malih (vjerojatno za neke skupe i rijetke sastojke) do onih većih. Oslikane su, najčešće kartušom u kojoj je natpis, a vrlo često pojavljuje se ptica iznad natpisa.

Stojnica s natpisom -
Egiptiac, Savona (?),
1531., fajansa, visina
20 cm, inv. br. HMMF-
2943 (najstarija u Zbirci;
iz zbirke Farmaceutskog
društva Hrvatske),
foto: Tomislav Slavić

Stojnica s natpisom -
Erisip: Rib:, 16. st., drvo,
visina 10,8 cm,
inv. br. HMMF-3327
(s alkemijskim simbolom;
iz ljekarne Sallopek
- zbirka Brodjočin),
foto: Tomislav Slavić

Boca s natpisom -
Ra. Lartis: Pom., 18. st.,
staklo, 13,5 x 7,5 x 7,3 cm,
inv. br. HMMF-2516,
foto: Tomislav Slavić

orlu"), dar Farmaceutskog društva Hrvatske..., a izrađene su u vremenskom rasponu od 16. do početka 20. stoljeća.

Uz zbirku stojnica koju posjeduje muzej samostana Male braće u Dubrovniku, ovo je najbogatija i najbolje očuvana zbirka ovoga tipa u Hrvatskoj koja svjedoči o kulturnoj razvijenosti i svijesti farmaceutske struke o vrijednosti baštine.

Zbirka obuhvaća stojnice izrađene od različitih materijala: drva, fajanse, kamenine, porculana, stakla, metala i serpentina. Najbrojnija je podzbirka drvenih stojnica koja broji 232 primjerka, nastala u rasponu od 16. do 20. stoljeća. Većinom su

U podzbirku keramičkih stojnica ubrajaju se one od kamenine, porculana i fajanse, a ukupno ih je 231. Nastale su u rasponu od 16. do 20. stoljeća i vrijedi izdvojiti primjerke proizvedene u Savonici (najstariji je primjerak iz 1531.), one iz tvornice Halbarth iz Graza te one iz manufakture porculana u Beču (*Alt Wien*) koje karakterizira rokoko ukras: stilizirana lavlja glava. Prevladava cilindrični oblik, u starijim razdobljima oslikan cvjetnim ornamentima, dok kasnije ostaje samo obrubljen natpis. Za kraj, tu su i tri metalne stojnice malih dimenzija s ukrasnim oznakama i četiri male cilindrične stojnice izrađene od minerala serpentina.

Tema stojnica neposredno je vezana uz ljekarne i ljekarnike koji su uglavnom pripadali bogatijem sloju društva. Bilo arhitektonskim oblikovanjem ili unutarnjim dizajnom, ljekarne su odražavale najviši ukus svoga vremena, o čemu između ostaloga svjedoče upravo i stojnice kao vrhunski primjeri primijenjene umjetnosti. Prva javna ljekarna bila je otvorena u hrvatskom Trogiru 1271. godine. Kasnije su otvorene neke od najstarijih europskih ljekarni: 1317. u Dubrovniku, 1355. u Zagrebu i 1420. bolnička ljekarna „Domus Christi“ u Dubrovniku. Vijeće Dubrovačke Republike donijelo je odluku kojom je prvi put u svijetu uvedena karantena još godine 1377. kao mjera zaštite od unošenja i širenja kožnih pošasti. Hrvatska se farmacija naglo razvila u 18. i 19. stoljeću, osobito nakon osnutka prve stručne ljekarničke organizacije *Hrvatsko-slavonskog zemaljskog ljekarničkog zbora 1858.*, osnutka studija farmacije 1882. na Sveučilištu u Zagrebu, objavljivanja Zakona o ljekarništvu 1894. i osnutka prvog u svijetu znanstvenog Zavoda za farmakognoziju 1896. u Zagrebu.

Osim što je brojna, zbirka stojnica Hrvatskog muzeja medicine i farmacije svjedoči ne samo o baštini hrvatske farmaceutske struke, već i o baštini primijenjene umjetnosti te kulturne povijesti našeg prostora. U stalnom postavu zbirka će naći svoje mjesto u rekonstrukciji oficine. Na temelju starih fotografija postava bivšeg Tartaljinog muzeja u Institutu za povijest farmacije, gdje je oficina služila kao nastavno pomagalo, rekonstrukcijom će se predstaviti veći dio hrvatske ljekarničke baštine iz fundusa Hrvatskog muzeja medicine i farmacije.

Literatura

Fatović-Ferenčić, Stella. Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU – od zbirke do muzeja u osnivanju. // *Vijesti muzealaca i konzervatora*, Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 2014., str. 38–40

Tartalja, Hrvoje. Uz 700. obljetnicu spomena ljekarne u Trogiru. // *Saopćenja*, sv. 14, br. 1-4, Pliva, Zagreb, 1971., str. 103–107

Peroš, Renata. Osvrt na povijest apotekarskih stojnica. // *Saopćenja*, sv. 14, br. 1-4, Pliva, Zagreb, 1971., str. 149–158

Drey, Rudolf E. A. *Apothecary Jars: Pharmaceutical Pottery and Porcelain in Europe and the East, 1150-1850*. London : Faber & Faber, 1978.

Feletar, Dragutin. Prinos povijesti ljekarništva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. // *Podravina : časopis za multidisciplinarna istraživanja*, vol. 12, no. 23, lipanj 2013., str. 23–51

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=37703> (15. 10. 2018.)

<https://dubrovacki.slobodnadalmacija.hr/vijesti/kultura/clanak/id/487146/i-stojnice-su-dio-ljekarnicke-povijesti> (15. 10. 2018.)

◁ Stojnica s natpisom *Cons: Cochle:*; Halbarth, Graz, 19. st., porculan, visina 12,3 cm, inv. br. HMMF-2805, foto: Tomislav Slavić

◁ Stojnica s natpisom *Cons: Anthos:*; manufaktura porculana Beč, 18. st., porculan, visina 18,5 cm, inv. br. HMMF-2930 (dar Farmaceutskog društva Hrvatske; iz ljekarne Sallopek – zbirka Brodjovin), foto: Tomislav Slavić

◁ Stojnica s natpisom *Extr: Rhei Rad:*; manufaktura porculana Beč, 1805., porculan, visina 13 cm, inv. br. HMMF-2840 (iz ljekarne Sallopek – zbirka Brodjovin), foto: Tomislav Slavić

Iz programa
Hrvatskoga muzejskog
društva

Sunčica Nagradić Habus

Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2017. godinu

Vlasta Krklec

Noć muzeja 2018.

Matea Galetić

23. edukativno-muzejska akcija *Lađa*

Mirta Pavić i Slađana Latinović

10. susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a

Vlasta Krklec, Renata Brezinščak, Danko Dujmović,
Sunčica Nagradić Habus, Josip Karamatić

**10. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim
sudjelovanjem *Granice i vizije***

Nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za 2017. godinu

Ocjenjivačkom sudu Hrvatskog muzejskog društva pristiglo je 45 prijava koje su sadržavale prijedloge za Godišnje nagrade za ostvarenja u 2017. godini te prijedloge za Nagradu za životno djelo Hrvatskoga muzejskog društva.

Između pristiglih prijedloga Ocjenjivački sud je dodijelio osam Godišnjih nagrada prema kategorijama Pravilnika o Nagradama Hrvatskog muzejskog društva te čak dvije Nagrade za životno djelo. Ocjenjivački sud je također dodijelio i šest posebnih Priznanja za ostvarenja u 2017. godini.

Svečana dodjela nagrada i priznanja održana je 30. listopada 2018. godine u Muzeju Mimara. Na početku svečanosti okupljene je pozdravila predsjednica Društva Vlasta Krklec naglasivši kako joj je neizmjereno drago što se dodjela i ove godine održava usprkos nikad težoj financijskoj situaciji. U ime domaćina nagrađenima je čestitala Lada Ratković Bukovčan, ravnateljica Muzeja Mimara, bez čije pomoći svečana dodjela ne bi mogla biti

Dora Bošković
i Zvonimir Toldi
foto: Nives Borčić

organizirana. Ministarstvo kulture predstavljala je Rašeljka Bilić, voditeljica Službe za muzejsku djelatnost kao posebna izaslanica ministrice Nine Obuljen Koržinek. U ime gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića okupljenima se obratio Veljko Mihalić, voditelj Odsjeka za audiovizualne umjetnosti i kulturnu baštinu.

Nagrade za životno djelo Hrvatskoga muzejskog društva dodijeljene su Zvonimiru Toldiju, muzejskom savjetniku u mirovini Muzeja Brodskog Posavlja i Radomiru Juriću, muzejskom savjetniku u mirovini Arheološkog muzeja Zadar
Zvonimir Toldi rođen je u Vinkovcima 1944. godine. Odrastao je u Slavonskom Brodu, gdje je završio i gimnaziju, da bi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao etnologiju i povijest. Cijeli radni vijek, od 1968. do odlaska u mirovinu 2009. godine, radio je u Muzeju Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu, gdje ustrojava etnografsku zbirku, a zatim i Etnografski odjel s izrazito bogatim fundusom predmeta i fotografske dokumentacije. Bio je kustos Etnografskog odjela, zvanje višeg kustosa stekao je 1988., a muzejskog savjetnika 1995. godine. U razdoblju od 1989. do 1991. godine obnašao je dužnost direktora Muzeja Brodskog Posavlja. Autor je muzeološke koncepcije i stalnog postava realiziranog u sklopu Spomen parka Đure Đakovića u Brodskom Varošu, kojemu nakon dugogodišnje devastacije predstoji obnova, a zajedno s kolegama iz Muzeja Brodskog Posavlja sudjelovao je u izradi muzeološke koncepcije stalnog postava Muzeja.

Temeljem sustavnog rada na ustrojavanju i razvoju zbirke Etnografskog odjela Muzeja Brodskog Posavlja kao i terenskih istraživanja, Z. Toldi priredio je niz izložbi posvećenih temama Brodskog Posavlja popraćenih katalozima, kojima je istaknuo vrijednost tradicijske baštine, potaknuo interes i svijest o njenoj vrijednosti i potrebi čuvanja. Izdajamo samo neke od njih, poput izložbi *Narodna obuća*, *Djevojačka kitnja*, *Muške narodne nošnje*, *Dijete i njegov svijet*, *Varoš Đure Đakovića*, *Ukrašavanje ogledalcima*, *Dvoje leglo – troje osvanilo*, *Velike sprave i oruđa*, *Jedimo, pijmo veseli budi-mo*, *Brodsko kolo*, *40 godina promicanja folklorne baštine* te brojne druge. Priredio je također veći broj tematskih etnografskih izložbi u suradnji s

folklornim društvima i pojedincima. Suradnik je u više televizijskih emisija, od kojih su neke potaknute njegovim istraživanjima.

Za vrijeme svog profesionalnog djelovanja objavio je velik broj članaka u stručnim i strukovnim časopisima te prigodnim izdanjima, kao i nekoliko stotina etnografskih i povijesnih članaka u novinama, časopisima i godišnjacima. Svoja dugogodišnja etnološka i povijesničarska istraživanja sazeo je u knjigama poput *Razigrani doru*, *Stihom od Berave do Orljave*, *Nek se spominja i pamti I. i II.*, *Brod na Savi – dva zlatna doba*, itd. Posebnost su i njegovi brojni crteži etnografske građe koji se čuvaju kao dokumentacija Etnografskog odjela Muzeja Brodskog Posavlja.

Jedan je od rijetkih pojedinaca koji su uz profesionalno djelovanje u matičnoj ustanovi svoje privatno vrijeme posvetili istraživanju i promoviranju kulturne i folklorne baštine, što i danas neumorno čini. Njegove knjige naziva *101 brodska priča* sastavljene od kolumni, koje već godinama objavljuje u tjedniku *Posavska Hrvatska*, na zanimljiv način govore o životu kakav je nekada bio u Slavonskom Brodu. Upravo je u pripremi i četvrta knjiga koja se planira objaviti u ovoj, 2018. godini.

Sudjelovao je u projektu Ministarstva kulture RH, Uprave za zaštitu kulturne baštine koji je rezultirao upisom *Umijeća izrade sunčane čipke – motiva iz Sikirevaca i Zadušnjaka – dječjih poklada u Donjoj Bebrini* na Listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj.

Tijekom svoga radnog vijeka primio je i brojne nagrade i priznanja. Dobitnik je *Herderove nagrade*, *Medalje Slavenskog Broda*, *Nagrade oslobođenja Broda*, *Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića*, *Reda hrvatskog pletera*, *Štita Berislavića*, *Zlatnog grba Brodsko-posavske županije*, te strukovne nagrade *Milovan Gavazzi*.

Prof. Zvonimir Toldi je s obzirom na značajan doprinos muzejskoj struci uvršten u Personalni arhiv zaslužnih muzealaca Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu.

Zbog trajnog doprinosa muzejskoj struci, Ocjenjivački sud Hrvatskog muzejskog društva Nagradu za životno djelo dodjeljuje prof. Zvonimiru Toldiju, muzejskom savjetniku u mirovini.

Radomir Jurić rođen je 1951. godine u Moćićima kod Metkovića. Nakon završetka osnovne

škole i gimnazije upisao je studij arheologije i povijesti umjetnosti u Zadru, gdje je i diplomirao 1975. godine. Doktor je humanističkih znanosti, polje arheologija, grana srednjovjekovna arheologija.

Muzejsku karijeru započeo je kao konzervator 1972. godine surađujući s profesorom Božidarom Vilharom u pripremama za novi stalni postav Arheološkoga muzeja Zadar. Kao voditelj Arheološke zbirke u Ninu započeo je raditi 1976. godine, a 1980. prelazi u Arheološki muzej u Zadru na mjesto kustosa Srednjovjekovne zbirke. U ovoj ustanovi prošao je kroz sve stupnjeve muzejskog zvanja, od kustosa do muzejskog savjetnika. Od 1987. do 2005. godine obnašao je i dužnost ravnatelja Arheološkog muzeja Zadar.

U svojem bogatom radnom vijeku Radomir Jurić vodio je više od pedeset arheoloških istraživanja Zadra i zadarskoga područja. Uz zadarski kraj sustavno je istraživao područje donjega toka rijeke Neretve gdje je otkrio niz nalazišta. Kao suradnik sudjelovao je u iskapanjima arheoloških lokaliteta diljem Hrvatske. Nalaze s arheoloških terena predstavljao je stručnoj i široj javnosti u

Vlasta Krklec
i Radomir Jurić
- foto: Nives Borčić

obliku znanstvenih, preglednih i stručnih radova u *Diadori*, godišnjaku Arheološkoga muzeja Zadar, kojega je godinama bio urednik, ali i u drugim arheološkim izdanjima u Hrvatskoj. Tijekom svojega radnog vijeka bio je autor izložbi kojima je predstavio višegodišnje arheološke terene i nalaze. Ističemo ga kao voditelja izložbenog projekta *Rimsko staklo u Hrvatskoj* koji je, između ostalog, predstavljen u Rimu, Lisabonu i Veneciji, te kao jednog od organizatora i autora međunarodne izložbe *Nakit – magična snaga oblika*.

Nakon Domovinskoga rata radio je na proširenju stalnog postava Srednjovjekovne zbirke Arheološkoga muzeja Zadar, na obnovi i proširenju stalnog postava Muzeja ninskih starina koji djeluje kao jedan od odjela Arheološkoga muzeja Zadar, i to izgradnjom lapidarija i aneksa u kojemu je izložena građa srednjega i ranoga novog vijeka te dva starohrvatska broda izvađena iz mora kod Nina.

Radomir Jurić autor je i dijela stalnoga postava zbirke Stomorica u Novalji koji se odnosi na ranokršćansko i srednjovjekovno razdoblje. Sudjelovao je u izradi stalnoga postava ranoga kršćanstva i srednjega vijeka u Muzeju Velebita, koji je otvoren u Nacionalnome parku *Paklenica* u Starigradu.

Sudionik je više od šezdeset domaćih i međunarodnih simpozija, znanstvenih skupova, kolokvija i kongresa, uvijek u statusu izlagača. Autor je i koautor više knjiga, monografija, vodiča, znanstvenih radova, pregleda i stručnih radova.

Velik značaj u stručnome djelovanju Radomira Jurića imala je i izobrazba novih generacija. Predavao je muzeologiju u srednjoj strukovnoj školi u Zadru, a 1985. godine izabran je u nastavno zvanje predavača na Filozofskome fakultetu u Zadru, na Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti, gdje je predavao više kolegija.

Uz kustoski rad i rad na Filozofskom fakultetu godinama je bio kroničar svih kulturnih događanja u gradu Zadru bilježeći ih u časopisu *Zadarska smotra*.

U mirovini je od 2016. godine.

Član je Matice hrvatske, Hrvatskoga arheološkog društva, Hrvatskoga muzejskog društva te Hrvatskoga kulturnog društva *Napredak*. Također je bio član Hrvatskoga muzejskog vijeća pri Ministarstvu kulture RH, član Upravnih odbora nekolicine muzeja te član Stručnog povjerenstva za

ocjenjivanje stručnih i znanstvenih radova u muzejskoj struci za zvanje višeg kustosa i muzejskog savjetnika pri Hrvatskome muzejskom vijeću.

Dobitnik je više priznanja i zahvalnica, među kojima se izdvajaju odličje *Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića*, zatim *Zlatna zahvalnica*, koju mu je dodijelila Zadarska nadbiskupija za doprinos u pripremi i organizaciji posjeta pape Ivana Pavla Drugoga Zadru, te *Povelja za doprinos razvoju turizma* u povodu 90. obljetnice turističke organizacije Zadra i Dalmacije.

Zbog trajnog doprinosa muzejskoj struci, Ocjenjivački sud Hrvatskog muzejskog društva Nagradu za životno djelo dodjeljuje prof. dr. sc. Radomiru Juriću, muzejskom savjetniku u mirovini.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za realiziranu izložbu u 2017. godini dodijeljena je izložbenom projektu *Anamneza – povijest bolesti u antičkom svijetu Arheološkog muzeja u Zagrebu*

Od 30. ožujka do 18. lipnja 2017. godine u Arheološkom muzeju u Zagrebu mogli ste posjetiti izložbu *Anamneza – povijest bolesti u antičkom svijetu*. Povod za postavljanje izložbe bila je 35. godišnjica prve stručne objave medicinskog materijala iz fundusa Arheološkog muzeja u Zagrebu koja se vezala uz dvije velike obljetnice, stotinu godina od osnutka Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i devedeset godina od osnutka Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“.

Povezujući dvije naizgled vrlo različite znanstvene discipline, arheologiju i medicinu, nastao je izložbeni projekt *Anamneza – povijest bolesti u antičkom svijetu* koji autorski potpisuju Slađana Latinović, Sunčica Nagradić Habus i Danijel Lončar. Kroz ukupno pet tematskih cjelina posjetitelji su mogli pratiti razvoj antičke medicine od njezinih početaka, magijsko-religijske faze, preko prerastanja u pravu znanstvenu disciplinu, sve do kasne antike. Ukupno je na izložbi predstavljeno više od 200 arheoloških predmeta, antičkih statua, reljefa, gema, medicinskih i farmaceutskih instrumenata, popraćenih osteološkim materijalom, medicinskim modelima, preparatima ljudskog tijela te suvremenim medicinskim instrumentima i farmaceutskom aparaturom. Pomno osmišljena scenografija dočarala je posjetiteljima svijet antičke

medicine i farmacije, a pratilo ju je 30 dvojezičnih panoa s brojnim fotografijama i ilustracijama.

U sklopu izložbe izdan je opširan dvojezični katalog koji uz pregled kataloških jedinica na razumljiv način donosi pregled razvoja antičke medicine. Uz izložbu je napravljena i detaljna analiza *Zbirke rimskih i farmaceutskih instrumenta iz Siska*. Kreiran je i bogat pedagoško-edukativni program *Muzejska ordinacija zabave*. Postav je oblikovan tako da potiče aktivno sudjelovanje posjetitelja.

Uz Medicinski fakultet i Školu narodnog zdravlja uspjehu izložbenog projekta doprinijeli su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zdravstveno sveučilište Zagreb, Zagrebački holding – podružnice Gradske ljekarne Zagreb i Zrinjevac te brojni sponzori. Medijski pokrovitelj bio je *Jutarnji list*. Dizajn materijala potpisuju Roberta Bratović i Maja Kolar iz studija Oaza.

U 2018. godini *Anamneza* je gostovala u Dubrovačkim muzejima, Lošinjskom muzeju i Gradskom muzeju Požega, a priprema se gostovanje u Arheološkom muzeju Istre.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za realizirani izdavački projekt u 2017. godini dodijeljena je Eleni Uljančić iz Zavičajnog muzeja Poreštine za monografiju *Vodič kroz vodu: vodoopskrba u povijesti Poreča*

U cjelokupnoj povijesti civilizacije oduvijek je velik dio napora, vještina i znanja ljudi bio usmjeren na pribavljanje dovoljnih količina pitke vode. Tako je povijesni razvoj grada Poreča bio usko vezan uz pronalaženje rješenja za kvalitetnu opskrbu vodom.

Knjiga ***Vodič kroz vodu: vodoopskrba u povijesti Poreča*** u nakladi Zavičajnog muzeja Poreštine/Museo del territorio parentino autorice Elene Uljančić reprezentativna je monografija otisnuta u 300 primjeraka na 246 stranica, podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu knjige rasvjetljava se povijest vodoopskrbe u gradu Poreču, dok je drugi dio kataloški, a u njemu se daje popis grla cisterni i bunara porečke starogradske jezgre s osnovnim podatcima. Tipološku analizu grla u knjizi dao je Željko Bistović, koji je uz Elenu Uljančić, Vltavu Muk i Elenu Poropat Pustijanac i autor kataloških jedinica, dok su autori fotografija u katalogu

Renco Kosinožić i Elena Uljančić. Knjiga je tiskana uz pokroviteljstvo Grada Poreča, Istarske županije i Regije Veneto.

Ovo izdanje rezultat je višegodišnjeg istraživačkog projekta koji je započeo na inicijativu same autorice da se na području starogradske jezgre grada Poreča evidentiraju, dokumentiraju i katalogiziraju sačuvana grla cisterni i bunara s ciljem da se valoriziraju, zaštite i očuvaju. Grafički materijali, fotografije, razglednice, nacrti, planovi kvalitativno podižu sadržaj i omogućuju čitatelju uvid u graditeljsku baštinu, ali i opći napredak koji je donijela izgradnja vodovoda.

Koncept knjige potpisuje Studio Sonda iz Vižinade, dok je za samo grafičko oblikovanje zaslužna Martina Sirotić Pavletić. Ideja grafičke kreacije i izrade temelji se na globalnoj poruci važnosti očuvanja resursa vode. U tom smislu, ovo je knjiga koja doslovno štedi vodu, jer je odabirom papira i korištenjem manje količine vode u tehnici tiska pri izradi uštedeno čak 7355 litara vode. Monografija je također dobitnik prestižne dizajnerske nagrade *Red Dot* za 2017. godinu.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za provedeni istraživački rad koji je rezultirao izložbom u 2017. godini dodijeljena je autorskom timu: Dinku Radiću, Anamariji Eterović Borzić i Igoru Borziću za istraživački rad koji je rezultirao izložbom *Grad mrtvih nad poljem života – Nekropola gradinskog naselja Kopila na otoku Korčuli*

Izložba ***Grad mrtvih nad poljem života – Nekropola gradinskog naselja Kopila na otoku Korčuli*** postavljena je u razdoblju od 5. svibnja do 10. kolovoza 2017. godine u Muzeju antičkog stakla u Zadru. Izložba i istoimena monografija od iznimnog su značaja jer po prvi put predstavljaju rezultate arheoloških istraživanja lokaliteta Kopila, željeznodobnog gradinskog naselja, smještenog sjeverno od Blatskog polja na otoku Korčuli. Riječ je o vrlo atraktivnom i značajnom lokalitetu čija je jedinstvena arhitektura s velikim brojem sitnih, pokretnih nalaza daleko nadmašila sva očekivanja donoseći nam čitav niz podataka o jednoj pretpovijesnoj zajednici.

Lokalitet se arheološki istražuje tek od 2013. godine i to u sklopu projekta *Kopila* čiji je nositelj

Općina Blato, a istraživanja provode Centar za kulturu Vela Luka, Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru te Muzej antičkog stakla u Zadru. Projekt je do sada urodio značajnim podatcima o topografiji naselja i okoline te arheološkim saznanjima o jednom segmentu nekropole, odnosno materijalnim i duhovnim aspektima života.

Želja da se u Muzeju antičkog stakla u Zadru organizira ova izložba velikim se dijelom poklapa s činjenicom da je Kopila do sada pružila najveći broj predrimskih staklenih nalaza na istočnoj obali Jadrana. Izložba se pokazala uspješnom i gostovanjem na Visu u Arheološkoj zbirci Issa.

Izvršna suradnja nekoliko navedenih institucija iznjedrila je ovu vrlo zanimljivu izložbu kojoj je prethodio dugotrajan i opsežan terensko-istraživački rad. Zbog svega navedenog u kategoriji za provedeni istraživački rad koji je rezultirao izložbom Ocjenjivački sud dodjeljuje nagradu autorskom timu projekta: **Dinku Radiću**, ravnatelju Centra za kulturu Vela Luka, **Anamariji Eterović Borzić**, višoj kustosici Muzeja antičkog stakla i **Igoru Borziću** s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za provedeni istraživački rad koji je rezultirao stručnom publikacijom u 2017. godini dodijeljena je Tatjani Bradari, muzejskoj savjetnici Arheološkog muzeja Istre za monografiju *Mletačko-austrijska granica u Istri / Il confine veneto-austriaco in Istra*

Istarski je poluotok od 1421. do 1797. godine bio podijeljen između Mletačke Republike i Kuće Austrije. Šire područje Trsta, dio Ćićarije, istok poluotoka sjevernije od sela Zagorje i šire pazinsko područje bilo je pod austrijskom vlašću, dok je ostatak poluotoka bio pod Mletačkom Republikom.

Muzejski projekt o mletačko-austrijskoj granici u Istri, voditeljice dr. sc. Tatjane Bradare, muzejske savjetnice i voditeljice Novovjekovnog zbirke Arheološkog muzeja Istre, po prvi je put obradio graničnu liniju proučavajući materijalne ostatke, tj. arheološke nalaze te je iznio na vidjelo javnosti nepoznate dokumente i zemljovide. Samom terenskom istraživanju prethodilo je temeljito izučavanje arhivske građe, posebice starih karata.

Mletačko-austrijska granica u Istri prostirala se u dužini od 187 km, te je rekognoscirana od 2013. do 2016. godine dok su članovi istraživačkog tima prehodali puno više, čak 550 km. Terenski rad rezultirao je pronalaskom 56 graničnih oznaka između Mletačke Republike i Austrije, većinom u obliku kvadratnih ploča kojima se s mletačke strane nalazio prikaz lava, a s austrijske grb. Dio oznaka spašen je od propadanja i čuva se u Arheološkom muzeju Istre, a za sve ostale zabilježena je točna lokacija.

Napisana monografija je rezultat interdisciplinarnog pristupa navedenoj temi. Obilazak granice u slovenskom dijelu učinjen je u suradnji s kolegama iz Slovenije. Svoj doprinos u pisanju tekstova dali su pak arheolozi, povjesničari, klasični filolozi, pravnici, talijanisti i geodeti. Monografija je objavljena na hrvatskom i talijanskom jeziku u opsegu od 417 stranica, sadrži 137 slikovnih priloga te 56 kataloških jedinica s pripadajućim fotografijama, crtežima i idejnim rekonstrukcijama. Realizirana je uz potporu Vlade Republike Italije, a izdana je kao dio serije *Monografije i katalogi*.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za realizirani pedagoško-edukacijski program u 2017. godini dodijeljena je Slađani Latinović i Sunčici Nagradić Habus za pedagoško-edukacijski projekt *Muzejska ordinacija zabave* izveden u sklopu izložbe *Anamneza – povijest bolesti u antičkom svijetu*

Izložbu *Anamneza – povijest bolesti u antičkom svijetu* pratio je cjeloviti pedagoško-edukativni program u trajanju od dva i pol mjeseca pod nazivom *Muzejska ordinacija zabave*, autorica Slađane Latinović i Sunčice Nagradić Habus. Sačinjavala su ga besplatna vodstva, brojne radionice za djecu, mlade i odrasle naziva *Biti zdrav nije tajna*, višednevni proljetni kamp, predavanja renomiranih hrvatskih i svjetskih stručnjaka, projekcija filma, popratna izložba dječjih radova nastalih u sklopu radionica i spomenutog kampa te nagradna igra za sve posjetitelje izložbe.

Već u samom postavu izložbe bilo je naglašeno sudjelovanje posjetitelja u otkrivanju dodatnog sadržaja te usvajanju informacija na zanimljiv način. Sve dvorane na izložbi bile opremljene postamentima s igrama za najmlađe, tabletima s

igrama, „clipboard“ mapama sa zanimljivostima, te je svaka od dvorana imala osmišljenu fokusnu točku u vidu svjetlosne instalacije, ljekarničkog vrta, prostora za pripremu ljekovitih pripravaka te stola za operaciju. Najmlađe posjetitelje uvodilo se u svijet liječenja uz pomoć dizajniranih liječničkih kuta za dječji uzrast s izvezenim logotipom izložbe, zmijom imena Zdravko Dren.

Serije radionica za djecu *Biti zdrav nije tajna* izvodile su se i u sklopu 22. edukativne muzejske akcije te Međunarodnog dana muzeja 2017. Radionice za odrasle izvodili su stručnjaci

medicinsku evoluciju iz Züricha, vodećeg svjetskog paleopatologa, naslova *Tutankhamun and Other Mummies: A Medical Perspective*. Ciklus predavanja završili su dekan Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Marijan Klarica i prof. dr. sc. Miroslav Vukić, predsjednik Hrvatskoga neurološkog društva, iznijevši najnovija istraživanja vezana uz tajanstvenu tekućinu koja okružuje naš mozak – likvor.

Kako je program *Muzejska ordinacija zabave* sastavni dio izložbe, za potrebe gostovanja autorice su kreirale skriptu *Muzejska ordinacija zabave* sa

iz institucija-partnera na projektu *Zagrebačke lje-karne* i tvrtke *Zdravi pinklec*. Proljetni je kamp realiziran za vrijeme trajanja proljetnih praznika za djecu osnovnoškolskog uzrasta, u vidu radionica, pokusa i igara, učenja o brizi za zdravlje i zdravu prehranu, uz nagradu u obliku diplome i titule *Doktora zabave*.

U sklopu programa realiziran je i ciklus od 7 popularno-znanstvenih predavanja. Između odlično posjećenih predavanja treba izdvojiti ono prof. dr. Franka Ruhlija, dr. med., voditelja Instituta za

svim potrebnim materijalima za muzejske edukatore i polaznike radionica, kako bi i na gostovanjima muzejski edukatori ili kustosi mogli održati radionice.

~ Dobitnici
Nagrada HMD-a
za 2017. godinu
foto: Nives Borčić

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za realizirani propagandno-marketing program u 2017. godini dodijeljena je Galeriji umjetnina Split za radio emisiju *Radio galerija*

Tjednu polusatnu radio emisiju *Radio galerija* emitira Galerija umjetnina na splitskom Jadranskom radiju frekvencije 104,1 MHz svakog utorka

s početkom u 18.30, uz mogućnost globalnog *streaminga*.

Radio emisiju koncipirao je ravnatelj Galerije Branko Franceschi, koji je i vodi u alternaciji s višom kustosicom Jasminkom Babić. Voditelji osim programa uređuju i glazbeni segment emisije.

Radio galerija je počela s emitiranjem 27. siječnja 2015. godine. Zamišljena je i funkcionira kao emisija o umjetnosti, izložbama i muzejima, kojom se kroz razgovor kustosa muzeja i njihovih gostiju slušatelje informira o programima i događanjima u Galeriji umjetnina te o svim relevantnim fenomenima suvremene umjetničke prakse, institucionalnog okvira prezentacije umjetničkog stvaralaštva i vizualnoj kulturi uopće. Emisija se uz kraći prekid tijekom kolovoza emitira redovito te je u svom programu ugostila relevantne umjetnike, kustose, teoretičare i kritičare. Emisija je namijenjena najširoj publici koju izravno i ležerno informira o kurentnim likovnim događanjima i fenomenima vezanim za djelokrug rada muzeja.

Ovim vidom informiranja javnosti Galerija umjetnina napravila je važan iskorak unutar uobičajenog marketinško-propagandnog rada muzejske institucije. Uzimajući u obzir da muzej nema stručnu službu za komunikaciju prema javnosti te osobu koji bi je vodila, niti budžet alociran u takve svrhe, radio emisija je volonterski rad kustosa i kao takva predstavlja hvalevrijedan projekt u hrvatskoj muzejskoj praksi. Stoga smatramo da je **Galerija umjetnina Split** ovim izuzetnim doprinosom propagiranja muzejske prakse zaslužila godišnju nagradu HMD-a za realizirani marketinško-propagandni program.

Godišnja nagrada HMD-a u kategoriji za međumuzejsku suradnju u 2017. godini dodijeljena je Galeriji Klovićevi dvori za suradnju s bečkom Galerijom Belvedere na izložbi *Izazov moderne: Zagreb – Beč oko 1900.*

Prvotno realizirana u Galeriji Klovićevi dvori pod nazivom *Izazov moderne: Zagreb – Beč oko 1900.* od 9. veljače do 7. svibnja 2017. izložba je koju autorski potpisuju Irena Kraševac, Petra Vugrinec, Marina Bagarić i Darija Alujević. Koncept izložbe u potpunosti je preuzet od strane Galerije Belvedere te je kroz gotovo četiri mjeseca prezentiran bečkoj publici pod nazivom *Herausforderung*

Moderne – Wien und Zagreb um 1900. Izložba je održana u prostoru Orangerie Donjeg Belvedera Österreichische Galerije Belvedere od 20. listopada 2017. do 18. veljače 2018.

Izložba je prikazala presjek likovnoga stvaralaštva Beča i Zagreba na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće i ukazala na stilske i motivske podudarnosti kroz primjere slikarstva, kiparstva, arhitekture i primijenjene umjetnosti austrijskih i hrvatskih umjetnika. Izložba je po prvi put usporedno izložila radove hrvatskih i bečkih umjetnika te je to jedinstvena prigoda za osvještavanje našeg obola unutar europske umjetnosti *fin de siècle* i izvan granica Hrvatske. Uz naše umjetnike bila su izložena djela austrijskih umjetnika iz fundusa Galerije Belvedere, Muzeja za primijenjenu umjetnost Beča, Muzeja grada Beča te austrijskih privatnih zbirki.

Uz izložbu na kojoj su bila predstavljena 132 eksponata – umjetnička djela, predmeti umjetničkog obrta te arhitektonski projekti, zajedno s 15 austrijskih umjetnika predstavljenih s 30 umjetničkih djela i predmeta umjetničkog obrta tiskane su opsežne publikacije na njemačkom i engleskom jeziku. Publikacije sadrže autorske tekstove te biografije svih umjetnika čija se djela nalaze na izložbi, opsežnu bibliografiju kao i kataloški popis djela.

U slučaju izložbe *Izazov moderne: Zagreb – Beč oko 1900.* nije preuzeta samo građa, već i autorski koncept hrvatskih povjesničarki umjetnosti. Više od 30.000 posjetitelja izložbe u Zagrebu i 80.000 posjetitelja izložbe u Beču uvjerilo se u aktualnost likovne produkcije hrvatskih umjetnika na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Zbog svega navedenog Ocjenjivački sud dodjeljuje nagradu **Galeriji Klovićevi dvori** za međumuzejsku suradnju s Galerijom Belvedere, Beč na izložbi *Izazov moderne: Zagreb-Beč oko 1900.*

Posebno priznanje HMD-a za realiziranu izložbu u 2017. godini Idi Koncani Uhač, Giuliji Boetto i Marku Uhaču za izložbu *Zambratija – prapovijesni šivani brod* Izložba Arheološkog muzeja Istre *Zambratija – prapovijesni šivani brod* predstavila je rezultate istraživanja najstarijeg sačuvanog nalaza brodske konstrukcije čija je oplata spojena "šivanjem".

Nalaz broda datira od 12. do 10. st. pr. Kr. Izložbu potpisuje autorski tim Ida Koncani Uhač, dr. Giulia Boetto i Marko Uhač. Namjera izložbe bila je ponuditi posjetiteljima specijalne doživljaje podmorskog istraživanja i izrade broda u dalekoj povijesti Sredozemlja pomoću suvremene digitalne tehnologije. Postav izložbe pratili su dvojezični paneli, moderne 3D rekonstrukcije, audio i video snimke, maketa broda na morskom dnu u mjerilu 1:1 i sekcija broda u mjerilu 1:1.

Nakon postava u galeriji C8 u Puli od 7. srpnja do 3. rujna 2017. godine, izložba je putovala u Galeriju Arheološkog muzeja u Zagrebu, Gradski muzej Šibenik i Arheološki muzej u Zadru, a planiraju se i nova gostovanja.

Posebno priznanje HMD-a za realizirani izdavački projekt u 2017. godini dodjeljuje se Muzeju Mimara za izložbeni katalog *Muzej Mimara – 30 godina djelovanja, 30 godina s vama*

Muzej Mimara svečano je otvoren 17. 7. 1987. na Rooseveltovu trgu 5 u Zagrebu kao donacija velikog kolekcionara Ante Topića Mimare hrvatskom narodu. Od prvog dana svog rada Muzej Mimara je bio nezaobilazno središte značajnih kulturnih događanja plijeneći pažnju kako stalnim postavom, tako i održavanjem brojnih izložbi iz fundusa, izložbi najšireg spektra svjetske kulturne baštine kao i suvremene umjetnosti.

Za obilježavanje 30. godišnjice djelovanja predstavljena je izložba s dvjema jasnim dionicama – prezentacijom fundusa odabirom najznačajnijih djela s naglaskom na detaljnom znanstvenom i stručnom radu te pregledom svih događanja u protekla tri desetljeća sa značajnim točkama za Muzej i društvo u cjelini.

Katalog izložbe daleko je više od običnog kataloga – zaista ga možemo promatrati kao samosvoju cjelinu i nazvati ga monografijom ili, još preciznije, životopisom Muzeja Mimara. Na 248 stranica, s više od 200 fotografija, podijeljenih u logične cjeline, prikazani su svi segmenti muzejskog djelovanja koji su kreirali i odražavaju sliku Muzeja Mimara, i koji su kroz protekla tri desetljeća odredili značaj njegova položaja u kulturi Zagreba i Hrvatske. Katalog je grafički oblikovala Ana Zubić.

Posebno priznanje HMD-a za provedenu restauraciju muzejske građe dodijeljeno je Moniki Petrović, višoj restauratorici Arheološkog muzeja Istre i Andrei Sardoz, restauratorici Arheološkog muzeja Istre za provedenu restauraciju arheološkog drva brodske konstrukcije *Pula 2*

Tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja u Puli 2013. godine pronađeni su ostatci drvenih antičkih brodova, nazvanih *Pula 1* i *Pula 2*. Nakon vađenja brodovi su smješteni u bazene za desalinizaciju u brodogradilištu *Uljanik* sve do siječnja 2016. godine. Brod *Pula 2* tada je premješten u Art-Nucleart u Grenobleu u Francuskoj gdje je započela njegova restauracija.

Restauratoricama Konzervatorsko-restauratorskog odjela Arheološkog muzeja Istre Moniki Petrović i Andrei Sardoz pružena je prilika za profesionalno usavršavanje. Uz stručno vodstvo francuskog tima, restauratorice su prošle edukaciju u pripremi, obradi i tretiranju mokrog arheološkog drva koja je uključivala i praktičan rad. Proces restauracije završen je u veljači 2017. godine, kada je *Pula 2* vraćen u Hrvatsku, a do prezentacije se čuva u drvenim sanducima pod kontroliranim uvjetima u privremenim čuvaonicama AMI-a.

Zbog svega navedenog posebno priznanje za konzervatorsko-restauratorske radove na brodske konstrukcije *Pula 2* Ocjenjivački sud dodjeljuje restauratorici Andrei Sardoz i višoj restauratorici Moniki Petrović.

Posebno priznanje HMD-a za pedagoško-edukacijski program dodjeljuje se Mireli Hutinec, višoj kustosici Muzeja vučedolske kulture i Mirni Šuljug, kustosici Muzeja vučedolske kulture za *Put u Dječji vodič – Dolkine priče i Dnevnik malog arheologa*

Zbog velikog zanimanja djece i mladih za temu vučedolske kulture Muzej je 2017. godine izdao *Dječji vodič* i *Dnevnik malog arheologa*, dva izdanja kojima je mladim posjetiteljima približen muzejski postav i arheološka istraživanja Muzeja vučedolske kulture.

Dječji vodič predstavlja Muzej na atraktivan i mladim generacijama prilagođen način, čime doprinosi razvoju interesa, učenju i razumijevanju. Kao glavni lik odabrana je djevojčica iz kolektivnog

Sudionici dodjele nagrada
HMD-a za 2017. godinu,
Muzej Mimara
foto: Nives Borčić

groba pronađenoga na Vučedolu, nazvana Dolka, čiji su osteološki nalazi prezentirani u Muzeju i za koju su posjetitelji iznimno vezani. Dolka postaje živi lik koji dočekuje svoje vršnjake i vodi ih kroz muzej i svijet od prije pet tisuća godina. Autorica umjetničke ilustracije je Zrinka Kukuljica Merčep. Uz *Dječji vodič* realiziran je i *Dnevnik malog arheologa*, zamišljen kao bilježnica znanstvenika/arheologa koji na terenskom istraživanju bilježi svoja zapažanja.

Realiziranje programa *Dječjeg vodiča* i *Dnevnika malog arheologa* izravno utječe na rad Muzeja i velika je pomoć pri izvedbi i provedbi pedagoških programa i radionica.

Posebna priznanja HMD-a za realizirani marketinško-propagandni program u 2017. godini dodjeljuju se Gradskom muzeju Varaždin glasilo *Varaždinski muzealac* i Arheološkom muzeju Istre za projekt *Prozor u prošlost*

Gradski muzej Varaždin odlučio je komunicirati s publikom putem „dobrog starog“ tiskanog oblika, i to u formi glasila *Varaždinski muzealac*, čije je objavljivanje započelo u siječnju 2017. godine.

Riječ je o popularno-informativnom glasniku, formata A5, u kojemu se na 12 stranica, s kratkim tekstovima i obiljem fotografija, putem više-manje stalnih rubrika objavljuje mjesečni raspored muzejskih događanja, predstavljaju se građa iz fundusa, realizirani otkupi, donacije, priče o varaždinskim muzealcima, priče iz prošlosti i sadašnjosti Muzeja i ostale aktualnosti.

Mjesečno se distribuira poštom, ali i e-mailom. Posjetiteljima Muzeja dostupan je odmah prilikom ulaza. Idejni začetnici i prvi urednici glasila bili su tadašnji ravnatelj Miran Bojanić Morandini i voditeljica odnosa s javnošću Anita Peričić. U pripremi tekstova svakog broja sudjeluju i ostali djelatnici Muzeja.

Gradski muzej Varaždin odlučio je vratiti se tradicionalnijem ali istodobno i bezvremenskom, tiskanom kanalu komunikacije. I prečesto se događa da prođe mjesec dana, a da je u poštanskom sandučiću jedina pošiljka kojoj se veselimo upravo *Varaždinski muzealac*.

Arheološki muzej Istre dobio je 2014. godine poslovno-uredski prostor u ulici Carrarina 4. Jedan od izloga poslovnog prostora preoblikovan

je u novi vid prezentacije i popularizacije muzejske građe građanima i posjetiteljima Pule. Cilj je projekta nazvanog *Prozor u prošlost* brza i dinamična komunikacija muzejske građe pro-laznicima kojima se u izlogu nudi kultura. Svaka dva mjeseca Muzej otvara novi prozor koji se realizira na tri razine. Prva je prezentacija originalnih muzejskih predmeta s kratkim opisima i popratnim materijalom. Drugu razinu predstavlja trojezični hrvatsko-englesko-talijanski katalog u kojima se nalazi tekst o izložbi u *Prozoru*, katalog izložbenih predmeta te QR kodovi koji vode na službene stranice Muzeja što predstavlja dodatnu, treću razinu projekta.

U 2017. godini realizirano je sedam različitih *Prozora u prošlost* kojima su autori djelatnici Muzeja.

Ovaj projekt nov je i direktan način promocije kulturne baštine kroz neposrednu komunikaciju s publikom. Zbog svega navedenog posebno priznanje Ocjenjivački sud dodjeljuje **Arheološkom muzeju Istre** za projekt ***Prozor u prošlost***.

Posebno priznanje HMD-a u kategoriji međumuzejske suradnje dodjeljuje se Arheološkom muzeju Istre i Povijesnom i pomorskom muzeju Istre, voditeljima izložbenog projekta *Gajba i tić – pokriveno i raskrito u seksualnosti Istre*

Izložba *Gajba i tić – pokriveno i raskrito u seksualnosti Istre* predstavlja višegodišnji projekt u koordinaciji istarskih muzeja pod vodstvom

Arheološkog muzeja Istre i Povijesnog i pomorskog muzeja Istre koji je realiziran otvorenjem izložbe u travnju 2017. godine. Projekt je započeo 2015. godine potpisivanjem suradnje svih istarskih muzeja s muzejima Slovenskog primorja i talijanske regije Friuli Venezia Giulia.

Ova suradnja, nastala poticajem Istarske županije, jedinstven je primjer okupljanja muzeja u stvaranju i produkciji velikih izložbi. Izložba *Gajba i tić* napravila je korak dalje i u projekt uključila muzeje iz slovenskog i talijanskog dijela Istre. *Gajba i tić* kao metafore iz narodne pjesme iskorišteni su kako bi se prikazala povijest Istre i njezin identitet.

Partneri na projektu čine Koordinaciju istarskih muzeja: Etnografski muzej Istre, JU Nacionalni park Brijuni, Pododsjek za zaštitu kulturne baštine, Muzej Grada Pazina, Muzej Grada Umaga, Muzej Lapidarium, Novigrad, Muzej suvremene umjetnosti Istre, Narodni muzej Labin, Zavičajni muzej Buzet, Zavičajni muzej Grada Rovinja, Zavičajni muzej Poreštine. Međunarodni partneri na izložbi su: Pomorski muzej *Sergej Mašera* iz Pirana, Pokrajinski muzej Koper, Musei Civici di Storia ed Arte iz Trsta te Polo Museale Friuli Venezia Giulia – Museo Archeologico Nazionale di Aquileia.

Zbog svega navedenog posebno priznanje za međumuzejsku suradnju Ocjenjivački sud dodjeljuje voditeljima izložbenog projekta ***Gajba i tić – pokriveno i raskrito u seksualnosti Istre, Arheološkom muzeju Istre i Povijesnom i pomorskom muzeju Istre***.

Noć muzeja 2018.

Hrvatsko muzejsko društvo organiziralo je 13. Noć muzeja u petak, 26. siječnja 2018., u kojoj su uz muzeje sudjelovale i druge baštinske institucije, arhivi, knjižnice, centri za kulturu, vjerske zajednice, udruge te obrazovne institucije. Ove godine programi su realizirani na više od 230 lokacija u 110 gradova i općina. Broj posjetitelja u Noći muzeja 2018. obrađen je na temelju pristiglih podataka sudionika, te ukupno iznosi 260.509 posjetitelja. Ovogodišnja manifestacija nadmašila je prošlogodišnju posjećenost za više od 20.000 posjetitelja.

Ovogodišnju Noć muzeja obilježila je tema *Muzeji i sport*, a naglasak manifestacije stavljen je na sagledavanje postojećih i stvaranje novih zbirki i muzeja na temu sporta, poticanje lokalnih inicijativa na očuvanju i usporednom vrjednovanju sporta, svih njegovih pojavnih oblika, te stvaranje pozitivnog ozračja prema sportu kao kulturološkoj vrijednosti i njegovoj prisutnosti u raznolikim oblicima društvenog i individualnog stvaralaštva.

Plakat za
Noć muzeja 2018.

Uoči Noći muzeja održana je tiskovna konferencija u Muzeju Mimara, a svečani program otvorenja održan je u Dvorani Hrvatskog sokola u Zagrebu uz zanimljive sportske nastupe Tina Srbića i mladih gimnastičara. S obzirom na temu *Muzeji i sport* glavni partner u organizaciji bio je Hrvatski športski muzej koji je organizirao prigodnu izložbu *Hrvatski sokol* povodom 145. obljetnice izlaska prvog broja najstarijeg hrvatskog časopisa posvećenog tjelovježbi i športu i 135. obljetnice izgradnje prve tjelovježbene i sportske dvorane u Hrvatskoj.

Zagrebački muzeji, kao i uvijek do sada, bili su najposjećeniji s ukupno 94.575 posjetitelja. Izdvajamo pojedine muzeje, kao na primjer Muzej suvremene umjetnosti s 7.910, Tehnički muzej Nikola Tesla s 7.800, Muzej za umjetnost i obrt s 6.732, kao i Hrvatski prirodoslovni muzej s 6.700 posjetitelja. U Noć muzeja uključio se i ove godine naš partner Zagrebački holding, čiji su programi na Zagrebačkom velesajmu privukli 4.250 posjetitelja. Jedna od posjećenijih lokacija bio je i Muzej automobila Ferdinand Budicki gdje se mogla razgledati izložba *120 godina automobilizma u Hrvatskoj 1898-2018*.

Dječji vrtić „Šegrt Hlapić“ u Sesvetama u zanimljivim edukativnim programima zabilježio je 1.350 posjetitelja.

Posebno su zanimljiva izvješća iz gradova i općina diljem Hrvatske: u Dubrovniku je bilo više od 10.358 posjetitelja, u Splitu 32.514 posjetitelja, što je znatan rast s obzirom na prošlu godinu, dok je muzeje u Zadru posjetilo gotovo 20.000 ljudi. Posebno izdvajamo Narodni muzej Zadar koji broji gotovo 14.000 posjeta. Među splitskim muzejima odličnu posjećenost bilježe Muzej grada Splita, Etnografski muzej Split i Hrvatski pomorski muzej. Odličnu posjećenost bilježi i Pula s 14.863, Varaždin s 8.228 posjetitelja, Karlovac sa 7.332 posjetitelja te Koprivnica s 3.627 posjetitelja.

Izdvajamo također odličnu posjećenost Dvora Trakošćan s 2.524 posjetitelja, Muzej grada Šibenika s 2100 posjetitelja, Muzej vučedolske kulture s 1.277, Zavičajni muzej Slatina s 1.043, Zavičajni muzej Stjepan Gruber iz Županje s 1.017, Muzej Međimurja Čakovec s 1.700 posjetitelja.

◀ Program povodom Noći muzeja u karlovačkoj gimnaziji

U ovogodišnju manifestaciju uključila su se i 4 muzeja iz Bosne i Hercegovine.

Svi detaljni podatci objavljeni su na mrežnoj stranici www.nocmuzeja.hr.

Manifestacija Noć muzeja jedna je najznačajnijih programskih aktivnosti Hrvatskog muzejskog društva, izvrsno medijski popraćena i prihvaćena od većine hrvatskih muzeja i galerija.

U timu Noći muzeja 2018. sudjelovale su voditeljice manifestacije Dubravka Osrečki Jakelić i Vesna Jurić Bulatović, predsjednica HMD-a Vlasta Krklec, tajnica Sunčica Nagradić Habus te suradnici Koraljka Vlajo, Zoran Svrtnan i Nikolina Hrust.

Organizatori Noći muzeja i ove godine zahvaljuju svim sudionicima na zanimljivim programima, svim posjetiteljima, pokroviteljima, partnerima, sponzorima, donatorima i medijima na ugodnom ozračju u sportskom duhu koji je u toploj siječanskoj Noći muzeja privukao desetke tisuća posjetitelja u hrvatske muzeje, baštinske ustanove, na trgove i ulice gradova i općina u kojima su se odvijali programi.

◀ S otvorenja Noći muzeja 2018. u Dvorani Hrvatskog sokola, nastup Tina Srbića

23. edukativna muzejska akcija

Lađa

Od 18. travnja do 18. svibnja 2018. godine trajala je dvadeset i treća po redu Edukativna muzejska akcija u organizaciji Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva. Tema ovogodišnje Akcije bila je *Lađa*, kojom smo uspješno „zaplovili“ u programe 65 hrvatskih muzeja i kulturnih ustanova. Ovogodišnji muzej – domaćin Akcije bio je Gradski muzej Karlovac, a voditeljica autorica ovih redaka.

Zašto smo postali lađe? Ovogodišnja tema Međunarodnog dana muzeja pokušala nam je skrenuti pažnju na nova tehnološka dostignuća 21. stoljeća progovarajući o hiperpovezanim muzejima, novim pristupima i novoj publici. Hiperpovezanost u sebi sadrži moderne oblike komunikacije koji prenose znanja, otvaraju sadržaje muzeja za široku publiku i daju nove mogućnosti interpretacije. Uporebom modernih oblika komunikacije posjetitelji mogu na različite načine „zaploviti“ u svijet muzeja.

Muzeji su u simboličnom smislu lađe pune različitosti i neizrecivog bogatstva skrivenog u muzejskim predmetima koje brižno čuvamo i 'prevozimo' vodama današnjice za buduće naraštaje 'lađarica' i 'lađara'. Prisutne su u svakoj epohi ljudske prošlosti, upotpunjuju našu sadašnjost te spremno čekaju plovidbu u budućnost. Od sjevera do juga te prema istoku i zapadu plovili smo od muzeja do muzeja i povezivali različite krajeve i običaje te prezentirali našu bogatu kulturnu i prirodnu baštinu.

Od prapovijesti do današnjih dana ljudi su neraskidivo vezani uz lađe. Monoksilima su istraživali život u vodama i oko njih. Uz rijeke i mora, kao jedan od prvih ljudskih izvora života, nicali su zajednice i kulture kojima su voda i lađa bile izvor napretka. Lađe poznajemo iz brojnih biblijskih i antičkih priča koje su neiscrpan izvor ljudskih i umjetničkih inspiracija. Brodovima su otkrivena nova prostranstva i kontinenti s kulturama koje su promijenile i obogatile Stari svijet te pokrenule novi vijek ljudske povijesti. Ribarenje i brodogradnja bili su, a i danas su, neizostavan dio kulture i života našeg priobalja. Za biološku raznolikost naših voda važan je biljni i životinjski svijet u njima

i oko njih. Oni su poput 'lađica' i često nevidljivi ljudskom oku, ali prijeko potrebni za održavanje prirodne ravnoteže.

U Akciju smo službeno „zaplovili“ 16. travnja 2018. godine tiskovnom konferencijom kojom smo promovirali događanja pred nama. Konferencija za medije održana je u slikovitom selu Brođani, smještenom na desnoj obali rijeke Kupe, desetak kilometara nizvodno od Karlovca na lađi „Zora“, izrađenoj po uzoru na žitne lađe zlatnog doba riječne trgovine u Karlovcu. Lađa „Zora“ je napravljena u turističke svrhe s ciljem prezentiranja važnosti trgovine Kupom u 19. stoljeću koja je Karlovcu donijela prosperitet u ekonomskom i društvenom smislu. U izvornom ambijentu, koji nas je podsjetio na važnost rijeka za karlovačko područje, prezentirali smo Akciju i programe te simbolično započeli naše uzbudljivo 30-dnevno putovanje baštinom.

Programima smo naučili o avanturama braće Seljan, o knezu Branimiru, zaplovili smo uz obalu rijeke Neve, antičkom zbirkom Gliptoteke HAZU, otkrili lađe naivne umjetnosti, navigirali peljarom po baštini Hrvatskoga povijesnog muzeja, saznali što muči naše morske kornjače i kakav je njihov život, kako učiniti školu i učenje boljima te u kojem smjeru okrenuti kormilo obrazovanja. Plovili smo kroz modernu umjetnost, pronalazili motive lađa na umjetničkim djelima hrvatskih suvremenih slikara i glasovitim umjetničkim zbirkama te stajali na palubi suvremene umjetnosti. Punim jedrima smo zaplovili u umjetnost i obrt, proučavali plovidbu na slikama starih majstora, naučili da kapetan ne plovi samo na brodu, već i u sportu. Saznali smo kako rade i čemu služe pomorski instrumenti, kako slijepi umjetnici izrađuju i doživljavaju lađe te što je pošlo po zlu na lađi isusovca Ivana Rattkaya na putu za prekooceansku misiju. Lađarili smo Sutlom, Savom, Kupom, Odrom, Bosutom, Dunavom i Neretvom te naučili o važnosti rijeka za gradove i kulturu stanovnika koji obitavaju uz njih. Zaplovili smo crkvenim brodovima u sakralnu arhitekturu, baštinom muzeja s prirodoslovnim zbirkama koje su progovarale o važnosti voda te biljnom i životinjskom svijetu uz njih. Kroz radionice plovidbe, liječenja i nakita saznali smo o životu krapinskih neandertalaca, edukativnim igricama otkrivali nove kulture, igroplovima smo plovili u

◀ Promocija Akcije
na lađi „Zora”,
foto: Kaportal.hr

trebam bolju fotku,
pitati fotografa
- ima oznaku u
donjem lijevom
kutu

◀ Međunarodni
dan muzeja,
foto: Denis Stošić

Naslovnica knjižice ~
23. edukativne muzejske
akcije *Lađa*

TREBALA BI PDF, OVO JE VRLO MALI JPG

daleka stoljeća otkrivajući dvorski život, hvatali vodene vile u staklenke stvarajući mikrobajke, naučili razlike između monoksila, batane, pasare, gajete i guce. Oživjeli smo muzeje i poticali interakciju djelatnika i posjetitelja, proučavali makete brodova i portrete kapetana, učili kroz igru i zabavu o svjetionicima i njihovoj važnosti za mornare i plovidbu. Lađama smo zaplovili u snove umjetnika i umjetničkih performansa, kroz sva osjetila istražili znanstvene tajne u zemlji, moru i zraku. Otkrili smo da su stare seoske kuće poput lađa ili vremenskih kapsula, dobili smo odgovore na pitanja što našim otocima znače brodovi i tko su kalafati. Saznali smo kako može isploviti muzejska lađa puna blaga i što se događa s predmetima kad su privremeno izvan muzeja i tko štiti brodove na putovanjima. Zabavili se uz *Periplus*, otkrili predmete pronađene u rijekama i saznali kako je protekao glasoviti prekooceanski put Meštovičevih *Indijanaca*. Puževom kućicom zaronili smo u morske dubine i usput otkrili indijsku lađicu kojoj je prirodno dana sva raskoš njenih šara.

Kroz 65 različitih programa pokazali smo koliko se ljepote i različitosti, ali i sličnosti krije u svim krajevima naše Hrvatske. Znanjem i ljubavlju prema zajedničkoj kulturnoj i prirodnoj baštini kroz radionice, igraonice, slušaonice, predavanja, vodstva i ostale sadržaje za djecu i mlade ukrkali smo muzejske predmete i krenuli na maštovito putovanje našim muzejskim lađama. Jedna od glavnih misli vodilja bila je činjenica da su one sredstvo istraživanja i stjecanja najvećeg ljudskog bogatstva i moći, a to je znanje. U izvedbi programa sudjelovalo je više od 200 voditelja i stručnih suradnika, što je rezultiralo činjenicom da je muzeje i ustanove sudionike u mjesec dana Akcije posjetilo više od 100.000 posjetitelja.

Nakon 30 dana raznovrsnih programa došao je trenutak da se naše lađe vrate u svoje sigurne luke. Dana 18. svibnja 2018. održane su završne svečanosti u većini muzeja i ustanova sudionika, kojima smo proslavili Međunarodni dan muzeja i završetak 23. Akcije. Posebno je svečano bilo na Starom gradu Dubovcu u Karlovcu, gdje je Gradski muzej Karlovac organizirao cjelodnevni program za sve posjetitelje i kolege muzealce. Svečano smo otvorili bajkovito, uz izvedbu predstave *Bajka o ribaru i ribici* dramske skupine OŠ Draganić,

vokalno-instrumentalnim nastupom OŠ Dubovac *Boje su u nama*, folklornim nastupom najmlađih plesača Umjetničke udruge „Lepeza“ i likovnom radionicom na temu lađe. Na kraju programa otvorili smo prigodnu izložbu *18 nam je godina već!* o muzejskoj pedagogiji u Gradskom muzeju Karlovac i izvukli sretne dobitnike nagrada u sklopu Akcije.

Po već ustaljenoj praksi, Akciju je pratila programska knjižica koja se mogla nabaviti po cijeni od 10 kuna i u kojoj se nalazio popis sudionika razvrstanih prema regijama te prigodni plakat. U Gradu Zagrebu sudjelovalo je 18 muzeja i kulturnih ustanova, s područja Središnje i Sjeverozapadne Hrvatske 13, iz Istre i Primorja 6, Istočna Hrvatska se prezentirala kroz programe 9 muzeja i ustanova, a Dalmacija s 19 programa. Knjižica je, osim popisa sudionika i pripadajućih programa, sadržavala detaljne informacije o radnom vremenu, kontakte i upute kako sudjelovati u Akciji te je, kao i svake godine, vrijedila kao ulaznica u sve muzeje i ustanove sudionike. I ove godine kroz programe nas je vodila djevojčica Ema, koja je postala kapetanica naših lađa. Na putovanju nije bila sama, već joj je društvo pravio pas Kompas. Knjižica je tiskana u nakladi od 1500 primjeraka u tiskari Kerschoffset d.o.o. Za dizajn knjižice i grafičku pripremu za tisak zaslužni su karlovački slikar i ilustrator Mladen Bolfek i dizajnerica Sandra Bolfek, ilustracije djevojčice Eme i psa Komasa izradila je Ana Filep, a lekturu i korekturu Marina Marinković. Stručnu i ostalu pomoć u vođenju i pripremi Akcije pružili su Iva Alibašić, Hrvojka Božić, Jelena Hotko, Vlasta Krklec, Karlo Mandić i Sunčica Nagradić Habus.

Zahvaljujemo Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, Gradu Zagrebu – Gradskom uredu za kulturu i Gradu Karlovcu na financijskoj potpori projekta. Javnoj ustanovi Aquatika – Slatkovodni akvarij Karlovac i Aurori Colapis j.d.o.o. zahvaljujemo na nagradnim donacijama te svim muzejima i ustanovama koji su svojim sudjelovanjem podržali projekt. Također zahvaljujemo svim sudionicima koji su svojim entuzijazmom i ljubavlju prema baštini podržali ovogodišnju Akciju te se preporučujemo i za iduću, 24. EMA-u koja će nam temom *(Pre)hrana* otvoriti sva osjetila i usmjeriti nas da joj se posvetimo s filozofskog i kulturnog aspekta.

ˆ *Bajka o ribaru i ribici*,
foto: Denis Stošić

trebam bolje fotku,
pitati fotografa
- ima oznaku u
donjem lijevom
kutu

ˆ *Radionica Rađa se lađa*,
foto: Karlo Mandić

**Mirta Pavić i
Slađana Latinović**

10. susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a

Deseti, jubilarni Susreti Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva (HMD) održani su 10. i 11. svibnja 2018. u Arheološkom muzeju u Zagrebu, na istome mjestu gdje je Sekcija 2009. godine organizirala svoj prvi stručni skup. Sekcija je osnovana 11. lipnja 2007. godine

na poticaj nekolicine restauratora iz zagrebačkih muzeja u svrhu promicanja i objedinjavanja konzervatorsko-restauratorske struke te poticanja međusobne suradnje restauratora i preparatora zaposlenih u hrvatskim muzejima. Prvi susreti Sekcije organizirani su zahvaljujući inicijativi i vizionarskom entuzijazmu Damira Doračića i Slađane Latinović, djelatnika Arheološkog muzeja u Zagrebu i zbog toga su ovogodišnji, deseti Susreti obilježeni upravo ondje gdje je sve i počelo.

Damir Doračić bio je prvi koordinator Sekcije koji je tu dužnost obavljao do 2014. godine, kada je od njega preuzela funkciju Mirta Pavić, a Slađana Latinović je koordinatorova prva suradnica i zamjenica od osnivanja sve do danas.

U deset godina djelovanja Sekcija restauratora i preparatora HMD-a organizirala je deset uspješnih susreta u različitim gradovima i muzejima, na kojima se kroz predavanja, stručno druženje i izložbu postera kontinuirano promiče rad konzervatorsko-restauratorske struke i upoznaje javnost s procesima očuvanja, zaštite i istraživanja naše bogate kulturne baštine koji se provode u muzejima.

Desete susrete su kratkim govorom otvorili predstavnik Gradskog ureda za kulturu Veljko Mihalić, predstavnica Ministarstva kulture RH Tatjana Horvatić, ravnatelj Arheološkog muzeja Sanjin Mihelić, predsjednica HMD-a Vlasta Krklec i koordinatorica Sekcije Mirta Pavić.

Skup je započeo otvorenjem izložbe postera 10. susreta Sekcije u velikoj dvorani Arheološkog muzeja u Zagrebu. Izloženi posteru opisuju konzervatorsko-restauratorske postupke koje provode stručnjaci u muzejskim i galerijskim ustanovama iz cijele Hrvatske. Posteru obuhvaćaju istraživanja i zahvate na najraznovrsnijoj građi, od arheološke, tehničke, etnološke do djela suvremene umjetnosti.

Cilj je izložbe postera upoznati posjetitelje s radom muzejske restauratorske djelatnosti bez koje je teško zamisliva realizacija muzejskih prezentacija i izložbi. Svake godine bira se najbolji poster, a ove je godine nagradu dobio poster Maje Velicogna Novoselec koji opisuje 40 godina njenog rada u struci.

Izložba postera ostala je otvorena do 1. lipnja 2018. godine u prostorima AMZ-a pa su je posjetitelji mogli razgledati i nakon održanih Susreta Sekcije.

Ovogodišnji domaćin, Arheološki muzej u Zagrebu, povodom jubilarnog skupa organizirao je i posebnu izložbu koja je otvorena zajedno sa Susretima, izložbu *Laboratorij čudesa – 100 godina restauracije u Arheološkom muzeju u Zagrebu* u sklopu projekta *Mala povijest AMZ-a* autorica Ane Solter i Slađane Latinović.

Kao i uvijek do sada, predavanja su bila otvorena za javnost. Ove godine Susreti su bili tematski posvećeni analitičkim metodama kojima se koristimo u konzervaciji i restauraciji, a najčešće prethodne zahvatima na muzejskoj građi. Predavači su bili

ugledni stručnjaci iz područja prirodnih znanosti: dr. sc. Ivana Bačić, samostalna vještakinja za kemijско-fizikalna vještačenja Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ u Zagrebu, dr. sc. Ivica Ljubenkov, docent na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Splitu, dr. sc. Ivančica Bogdanović Radović, znanstvena savjetnica u Laboratoriju za interakcije ionskih snopova Zavoda za eksperimentalnu fiziku Instituta Ruđer Bošković, dr. sc. Vladan Desnica, izvanredni profesor na Odsjeku za konzerviranje i restauriranje umjetnina Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, te istaknuti muzejski restauratori mr. art Maja Velicogna Novoselac, restauratorica savjetnica, voditeljica restauratorskih radionica Muzeja za umjetnost i obrt i Damir Doračić, viši restaurator, voditelj Konzervatorsko-restauratorskog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu. U završnom predavanju Slađana Latinović nas je provela kroz deset godina rada Sekcije, od njena osnutka do danas.

Povodom desetgodišnjice predstavljena je redizajnirana publikacija Susreta Sekcije čije likovno oblikovanje potpisuje Roberta Bratović (Oaza). Tiskana publikacija u kojoj su predstavljeni sažetci posterskih radova i predavanja redovito izlazi

i dostupna je na skupu. Ona objedinjuje sadržaj Susreta, a njena realizacija započeta je s idejom da se s vremenom pretvori u svojevrsnu pomoć kolegama pri njihovom radu, bilo putem objavljenih stručnih članaka, kroz mogućnost konzultiranja podataka i usporedbe rada na istim materijalima ili jednostavno kao vodič za kontakte među muzejskim restauratorima i preparatorima.

Za kraj prvog dana organizirano je vodstvo po Konzervatorsko-restauratorskom odjelu AMZ-a kao i novim stalnim postavom Srednjeg vijeka.

Programu stručnog skupa 10. susreta Sekcije restauratora i preparatora HMD-a prisustvovalo je 50 kolega iz muzejskih i srodnih institucija.

Budući da se Susreti održavaju svake godine u drugom gradu u vrijeme obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, prati ih stručni izlet s ciljem upoznavanja lokalne kulturne baštine. Kako su se konzervatori-restauratori ove godine okupili u Zagrebu, bila je to prilika za posjet dvjema velikim izložbama: *Katarina Velika* u Klovićevim dvorima i *Šezdesete u Hrvatskoj – mit i stvarnost* u Muzeju za umjetnost i obrt.

Stručni skup je završen turnirom u kuglanju koji je održan u *Bowling klubu* u Zagrebu, gdje su

« 10. susreti –
naslovnica publikacije

◀ Sudionici 10. Susreta
u posjetu Galeriji
Klovićevi dvori,
foto: Danijela Marković

kolege restauratori i preparatori pokazali zavidne sportske vještine s tijesnim prednostima u rezultatu.

Susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a kroz izložbe, predavanja i stručnu publikaciju već deset godina kontinuirano uspješno doprinose poboljšanju međusobne komunikacije stručnjaka iz različitih muzeja, ali i popularizaciji ove zanimljive, zahtjevne i nezaobilazne muzejske djelatnosti. Kroz prezentaciju konzervatorsko-restauratorskih postupaka na raznolikim predmetima iz fundusa različitih muzeja te drugih tema iz područja konzervatorsko-restauratorske struke kao što su prezentacija i održavanje muzejskih predmeta, istraživanja, povijest konzervatorsko-restauratorskih odjela i drugo, publici se otvara pristup stručnoj djelatnosti koji im prilikom posjeta muzeju nije dostupan poput ostalih muzejskih programa.

Kronološki, drugi Susreti su održani 2010. godine u Tehničkom muzeju u Zagrebu, a treći 2011. godine u Muzeju antičkog stakla u Zadru, kada smo posjetili Nin i Asseriju. Godine 2012. održani su 4. Susreti, gdje smo uživo svjedočili konzervatorsko-restauratorskim radovima na spomenicima antičke Pule i posjetili Brijune. U Muzeju Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu 2013. godine su održani 5. Susreti, a osim gradskih znamenitosti upoznali smo se i s restauracijom nekolicine sakralnih objekata na širem području Brodskog Posavlja. Šesti Susreti

održani su u Gradskom muzeju Varaždin 2014., kada smo posjetili jedinstveni arheološki park Aque lasse u Varaždinskim Toplicama, a sedmi u Muzeju grada Splita 2015. godine, gdje smo osim razgledanja splitskih kulturno-povijesnih znamenitosti posjetili Klis i ostatke antičke Salone. Sljedeće godine su organizirani osmi Susreti u Gradskom muzeju Sisak, kada smo imali priliku vidjeti bogatu arheološku povijest keltske Segestike i rimske Siscije, Park skulptura Željezare Sisak i znamenitosti Hrvatske Kostajnice. Deveti, prošlogodišnji Susreti održani su u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci. Osim izložbe i skloništa iz vremena hladnoratovskih prijetnji u muzeju domaćinu, posjetili smo Muzej grada Rijeke, arheološke ostatke rimske Tarsatice, izložbu *Torpedo* te Crkvu Gospe Trsatske i riznicu franjevačkog samostana.

Jubilarnih deset godina djelovanja Sekcije restauratora i preparatora Hrvatskoga muzejskog društva svakako je prilika za osvrt na programe i ciljeve koje je Sekcija ostvarila, ali i za analizu i promišljanje o onome što je još pred nama. Pregledom aktivnosti Sekcije teško je previdjeti značajan pomak koji se njenim osnivanjem dogodio unutar same konzervatorsko-restauratorske struke, ali i percepcije toga zvanja unutar muzejske zajednice.

Susreti su redovito popraćeni u medijima, što uvelike doprinosi osvješćivanju značaja čuvanja i održavanja baštine u široj zajednici. Osim

◀ Nova publikacija
foto: Jovan Kliska

◀ Pobjednički poster –
Maja Velicogna Novoselac
foto: Jovan Kliska

standardnog medijskog oglašavanja na mrežnim stranicama Hrvatskoga muzejskog društva, 10. susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a oglašeni su na stranici Arheološkog muzeja u Zagrebu, a osmišljena je i internet kampanja u kojoj se putem dva *newslettera* prije skupa obavještavalo zainteresiranu javnost o predstojećim događanjima, dok je treći *newsletter* poslan po završetku skupa pokazao rezultate i atmosferu skupa. Ova kampanja rezultirala je i snimanjem priloga o

muzejskoj konzervaciji i restauraciji, a emitirat će se na HRT-u tijekom jesenske programske sheme.

Važnost Susreta Sekcije restauratora i preparatora HMD-a prepoznali su Ministarstvo kulture RH i Gradski ured za kulturu Grada Zagreba koji su i ove godine podržali realizaciju stručnog skupa svojom financijskom potporom, kao i vjerni sponzori.

Slijedeći, 11. susreti Sekcije restauratora i preparatora HMD-a održat će se u Lošinjskom muzeju u Malom Lošinj u sredinom travnja 2019. godine.

Vlasta Krklec
Renata Brezinščak
Danko Dujmović
Sunčica Nagradić Habus
Josip Karamatić

10. skup
 muzejskih
 pedagoga
 Hrvatske s
 međunarodnim
 sudjelovanjem
Granice i vizije

U Makarskoj je od 7. do 10. studenoga 2018. održan jubilarni 10. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom *Granice i vizije* u organizaciji Hrvatskoga muzejskog društva. Domaćin ovogodišnjeg Skupa bila je Gradska galerija Antun Gojak.

Skup je započeo okupljanjem sudionika u Gradskoj galeriji 6. studenoga u večernjim satima, kada su se nazočnima obratili predsjednica Hrvatskoga muzejskog društva Vlasta Krklec, ravnatelj Galerije Josip Karamatić i zamjenik gradonačelnika Grada Makarske Dražen Nemčić. Svečanosti događaja doprinijeli su članovi folklorne skupine *Tempet* koji su izveli tradicionalne makarske plesove.

Skup je svečano otvoren 7. studenoga u konferencijskoj dvorani Hotela Park, gdje su se sljedećih dana održavala i predavanja. Okupljene je pozdravio posebni izaslanik ministrice kulture Nine Obuljen Koržinek, gospodin Hrvoje Manenica, pod čijim je pokroviteljstvom Skup i održan. Plenarno predavanje *Muzeji donose smisao našem životu* održala je dr. sc. Andreja Rihter, predsjednica Foruma slavenskih kultura.

Ukupno je na Skupu sudjelovalo 70 sudionika iz Hrvatske, Slovenije i Srbije iz ukupno 35 muzeja i galerija te s tri sveučilišta. Program se sastojao od 44 usmena izlaganja, sedam poster-skih priopćenja, okruglog stola s temom *Muzejska pedagogija – granice i vizije* te izložbe autorica Renate Brezinščak i Vlaste Krklec koja je prezentirala **dvadesetogodišnji** rad Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a. Na kraju stručnog skupa predstavljen je i Zbornik radova s 9. skupa muzejskih pedagoga održanog u Varaždinu prije dvije godine, koji je uredio dr. sc. Danko Dujmović.

Skup je zatvorila predsjednica Društva Vlasta Krklec, a druženje se nastavilo na svečanoj večeri u Hotelu Biokovo 9. studenoga na kojoj su ujedno dodijeljena i Posebna priznanja zaslužnim članovima za osobiti doprinos radu Sekcije kroz proteklih 20 godina. Dana 10. studenoga organiziran je stručni izlet u Zaostrog i Gradac.

Hrvatsko muzejsko društvo kao organizator zahvaljuje pokroviteljima skupa Ministarstvu

· Sudionici skupa

· Legenda

Sudionici

kulture RH, Gradu Makarskoj i Turističkoj zajednici Grada Makarske, Glavnom sponzoru Školskoj knjizi d.d. te medijskim pokroviteljima: Školskim novinama, Radiju Makarska rivijera i portalu Makarsko primorje.

Izložba *Muzejska pedagogija kroz 20 godina rada Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva – ideje, vizije, metode*

Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva ove godine obilježava dvostruki jubilej – 20 godina postojanja Sekcije te 10. skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem koji uspješno organizira Sekcija Društva. Takva značajna obljetnica bila je povod da se na Skupu Sekcija predstavi izložbom svojih aktivnosti. Izložbu *Muzejska pedagogija kroz 20 godina rada Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskog muzejskog društva – ideje, vizije, metode* autorica Renate Brezinščak i Vlaste Krklec svečano je otvorila dr. sc. Andreja Rihter, predsjednica Foruma slaven-skih kultura.

Na izložbi su predstavljene aktivnosti Sekcije: muzejske akcije organizirane povodom Međunarodnog dana muzeja, organizacije Skupova te

izdavanje Zbornika radova Skupova. Najprepoznatljiviji i u javnosti najvidljiviji dio Sekcije čine njezine edukativne muzejske akcije, odnosno programi organizirani povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, njih 23. Iako prve četiri akcije nije organizirala i vodila Sekcija, za nju su one itekako važne jer su ne samo potaknule ideju, već i stvorile temelje za osnutak Sekcije. Tek muzejska akcija održana 2000. godine (voditeljica: Željka Jelavić, Etnografski muzej Zagreb) prva je službena muzejska akcija koju je organizirala Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju HMD-a.

Svaka akcija imala je svoj vizualni identitet za plakat i programsku knjižicu, a sve je prikazano na izložbi. Već na prvi pogled vidi se velika raznovrsnost i kreativnost u dizajnu i temama. Plakati su važni za vidljivost akcije u javnosti, a programske knjižice nam pokazuju kako se postupno svake godine sve veći broj muzeja uključivao u program Sekcije pa od prvotnih 15 muzeja iz 3 grada danas u tim akcijama sudjeluje 60-ak muzeja iz čak 40-ak gradova širom Hrvatske. Osim toga, knjižice nam pokazuju velik trud, kreativnost, ali i stručnost svih muzejskih pedagoga da jednu zajedničku temu svaki muzej obradi na neki drugačiji, inovativan način. Od 2016. godine dogovorno je

«Vlasta Krklec, predsjednica HMD-a

«Josip Karamatić, ravnatelj GG A. Gojak

«Hrvoje Manenica, posebni izaslanik ministrice kulture

«Andreja Rihter, predsjednica Foruma slavenskih kultura

«U ime dobitnika posebnih priznanja zahvalila se V. Leiner

«Josip Karamatić, Toni Bilić, Vlasta Krklec

Izložba postera»

ujednačen programski naziv akcija pa akcija dobiva jedinstven naziv **edukativna muzejska akcija**, čiji akronim daje ime EMA, kojemu se pridružuje i simpatični lik djevojčice koji postaje simbolom svih naših pedagoških akcija.

Dio je aktivnosti Sekcije i organizacija Skupova muzejskih pedagoga koji se od 2001. godine organiziraju svake dvije godine diljem Hrvatske. Rezultati rada tih skupova objavljeni su u Zbornicima Skupova, a do danas ih je objavljeno osam – sedam u tiskanom izdanju, a 8. je objavljen u elektroničkom izdanju i dostupan je na mrežnim stranicama Hrvatskoga muzejskog društva. Na ovom skupu u Makarskoj svečano je promoviran i 9. Zbornik, također objavljen u e-izdanju. Uz Zbornike Skupova predstavljena je i Bibliografija Zbornika radova s autorskim kazalom. Zbornici predstavljaju trajan dokument teorijskih misli o muzejskoj pedagogiji i praktičnom radu muzejskih pedagoga. Zbornici su stručna literatura za sve nas, muzejske pedagoge, a drugim kolegama

Okrugli stol»

muzealcima i široj javnosti oni pružaju uvid što i kako rade muzejski pedagozi.

Dio izložbe su i novinski članci o našim muzejskim akcijama i skupovima, jer zahvaljujući medijima i naš rad postaje vidljiviji u široj javnosti.

Ova je izložba svojevrsna zahvala svim muzejskim pedagogima koji su svojim predanim radom i entuzijazmom kroz svih tih 20 godina doprinijeli razvoju i kvaliteti rada Sekcije, ali također i razvoju naše struke te omogućili realizaciju naših ideja i vizija do sada i u budućnosti.

Zbornik radova 9. skupa muzejskih pedagoga

U Makarskoj je predstavljen Zbornik radova 9. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem, koji je pod naslovom *Edukacija – izazovi i rješenja novoga doba* bio održan od 28. do 30. rujna 2016. u Gradskome muzeju Varaždin. U radu Skupa sudjelovalo je sedamdesetak muzejskih pedagoginja i pedagoga, kustosica i kustosa, muzejskih ravnateljica i ravnatelja, osnovnoškolskih, srednjoškolskih i sveučilišnih nastavnica i nastavnika te studentica i studenata. Sudionici su se okupili iz svih krajeva Hrvatske te iz Slovenije i Srbije. Skup je održan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Tijekom trajanja Skupa održano je 4 pozivna izlaganja, 37 usmenih izlaganja i 9 postera. S obzirom na temu Skupa, u prvom planu radnog dijela bio je pristup različitim skupinama posjetitelja pa je Skup programski bio podijeljen na 4 tematske cjeline – predškolci, osnovnoškolci, srednjoškolci i ostale grupe posjetitelja. Izlagači su predstavili svoja iskustva u radu s različitim dobnim skupinama i profilima posjetitelja, probleme i izazove s kojima se susreću te moguća rješenja i načine ostvarivanja što kvalitetnije komunikacije.

U Zborniku radova 9. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem objavljen je ukupno 31 rad. Radovi su podijeljeni u 4 tematske cjeline prema programu održanog Skupa. Na kraju Zbornika nalazi se i službeni zaključak nastao kao rezultat rada i rasprava ovog stručnog okupljanja kolegica i kolega iz područja muzejske edukacije.

◀ Nastup folklornog društva

Urednik Zbornika je dr. sc. Danko Dujmović, koji je i predstavio e-izdanje ovog Zbornika koje je objavljeno na mrežnim stranicama Hrvatskog muzejskog društva.

Dodjela posebnih priznanja Sekcije

Dvostruka obljetnica Sekcije za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju bila je idealna prilika da se zaslužnim članovima Sekcije i Društva dodijele posebna priznanja za njihov trud. Posebna priznanja dodijeljena su članovima koji su zaslužni za sam osnutak Sekcije i njezine početke, koordinatorima Sekcije kroz minuli period, voditeljima Edukativne muzejske akcije te urednicima Zbornika radova koji se izdaje nakon svakog skupa.

Na popisu zaslužnih tako su se našle kolegice i kolege: Mila Škarić, Vesna Leiner, Elizabeta Serdar, Željka Jelavić, Tatjana Brlek, Dubravka Habuš Skendžić, Margareta Biškupić Čurla, Malina Zuccon-Martić, Andreja Smetko, Anica Ribičić-Županić, Božidar Pejčković, Željka Miklošević, Željka Sušić, Nada Beroš, Zorica Babić, Anita

Legenda»
Legenda»

Legenda»
Legenda»

Legenda»
Legenda»

Hodak, Marijan Bogatić, Danko Dujmović, Jelena Hotko, Ivana Dumbović Žužić, Matea Galetić, Željimir Laszlo, Tončika Cukrov, Renata Brezinščak, Eduard Kletečki, Đurđica Bojanić, Danijela Šoštarić Brna te Branka Manin.

Priznanja su dodijeljena zadnjeg radnog dana Skupa, tijekom svečane večere u Hotelu Biokovo. Priznanja su u ime Sekcije i HMD-a uručili predsjednica Društva Vlasta Krklec, i sama članica Sekcije, te domaćin, ravnatelj Gradske galerije Antun Gojak Josip Karamatić.

Gradska galerija Antun Gojak, Makarska

Jubilarni, 10. po redu Skup muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem organiziran je u Makarskoj, a domaćin je Skupa, uz Hrvatsko muzejsko društvo, i Gradska galerija Antun Gojak iz Makarske.

Galerija Gojak kroz svoj galerijski program aktivno sudjeluje u kulturnom i javnom životu grada Makarske nastojeći pratiti aktualna zbivanja u muzejskoj struci. Koliko je to moguće, u radu Galerije primjenjuju se načela muzejske pedagogije, čime je ostvareno kvalitetnije funkcioniranje i izravniji kontakt s publikom na svim razinama. Galerija se trudi na što inovativniji i maštovitiji način proširiti svoj edukativni muzejski program upoznavanja polaznika s djelima iz zbirke Donacija Gojak kroz ciklus edukativnih radionica, čiji je sadržaj namijenjen ponajprije učenicima lokalnih osnovnih škola.

Okosnicu fundusa Galerije čini Donacija Gojak koju je gradu Makarskoj 1988. godine darovao Marin Rine Gojak, brat prvog makarskog akademskog slikara Antuna Gojaka (1907. – 1986.). Donaciju Gojak sačinjavaju 132 slike i 201 crtež ovog najznačajnijeg makarskog likovnog umjetnika XX. stoljeća. Osim ove zbirke, galerija ima i Zbirku suvremenih autora koja je stilski i kvalitativno raznorodna jer ju čine djela umjetnika amatera te akademskih slikara i kipara. Posebnu vrijednost zbirke predstavlja zastupljenost značajnog broja radova iz Makarske i makarskog primorja. Osim prikupljanjem, čuvanjem i prezentiranjem fundusa, Gradska galerija Antun Gojak bavi se i organizacijom povremenih izložbi, organizacijom Likovne kolonije itd. Galerija ima vrlo bogatu izdavačku djelatnost.

Dragica Šuvak

Novi stalni postav Zavičajnog muzeja Slatina

Antonija Dejanović i Klementina Batina

**Uloga ekomuzeja u razvoju lokalnih zajednica, znanstveno-stručni
multidisciplinarni skup**
(Bistra, 12. – 13. listopada 2018.)

IN MEMORIAM

Vedrana Gjukić Bender

Anica Kisić

Vlatka Filipčić Maligec

Zorislav Drempetić Hrčić

Novi stalni postav Zavičajnog muzeja Slatina

Uvodne napomene

Negdje na trećini puta od Osijeka prema Zagrebu, u kraju koji pojedini istraživači nazivaju slavonski dio Podravine ili podravski dio Slavonije (Z. Lechner), uz sjeverne obronke Papuka s kojih pogled dosiže rijeku Dravu, a kad vjetar i kiša operu svu prašinu u zraku još i sjevernije, u susjednu Republiku Mađarsku, smjestio se slatinski kraj.

Gospodarsko, kulturno, prosvjetno središte kraja je grad Slatina (do 1992. godine grad se nazivao Podravska Slatina), kojem gravitiraju općine Voćin, Mikleuš, Nova Bukovica, Čađavica i Sopje, a svi u središnjem dijelu Virovitičko-podravske županije. Ta su mjesta ujedno područje djelovanja Zavičajnog muzeja Slatina.

Osnivanje slatinskog muzeja dogodilo se relativno kasno u odnosu na ostale muzejske ustanove na području Slavonije; osnovan je tek 1984. godine, što se odrazilo i na sakupljačke aktivnosti i formiranje zbirki. Muzej je ipak u zadnji tren uspio organizirati sakupljanje građe i ostalim aktivnostima

(izložbe, publikacije, radionice i sl.) ukazati na njezinu ugroženost i potaknuti novu valorizaciju te građe u stručnim krugovima kao i kod lokalnog stanovništva.

U vrijeme osnivanja muzej je djelovao u sastavu krovne ustanove koja je u svom opisu sadržavala kulturno-obrazovne djelatnosti, a među njima i muzejsko-galerijsku djelatnost. Ime ustanove *Narodno sveučilište „Veljko Vlahović“*, kako se zvala u vrijeme početka rada slatinskog muzeja, promijenilo se u *Pučko otvoreno učilište Slatina*, koje je ime nosila ustanova u vrijeme osamostaljenja muzeja. Muzej je do 1991. godine bio smješten u „Draškovićevom dvorcu“. Krajem te godine zgrada je teško oštećena u ratnim događanjima tijekom Domovinskog rata i muzej od tada nema svoj prostor. Predmeti iz muzejskih zbirki pohranjeni su u spremištima Doma kulture u Slatini, gdje je u sueterenu prilagođen prostor za povremene izložbe.

Muzej – samostalna kulturna ustanova

Zavičajni muzej Slatina osnovan je kao samostalna ustanova na temelju mišljenja Hrvatskoga muzejskog vijeća, rješenja Ministarstva kulture Republike

◀ Perspektivni pogled na stalni postav Zavičajnog muzeja Slatina
foto: Robert Turkalj

Hrvatske¹ i Odluke o osnivanju Zavičajnog muzeja Slatina Gradskog vijeća grada Slatina.² Nakon 22 godine rada u sastavu krovne ustanove Zavičajni muzej Slatina od 1. kolovoza 2006. djeluje kao samostalna kulturna ustanova. U Muzeju su stalno zaposlene dvije osobe – što odgovara neophodnom uvjetu za donošenje odluke o osnivanju Muzeja – jedan kustos i jedan muzejski tehničar, postojala je muzejska građa i određeni (privremeni) prostor za rad u suterenskom dijelu zgrade navedenog Pučkoga otvorenog učilišta.

Zgrada muzeja

Gradske vlasti, u dogovoru s tadašnjim Konzervatorskim odjelom u Osijeku, odlučile su 1998. sačuvati i preurediti staro zdanje Osnovne škole „Lazo Tihomirović Baja“ u središtu Slatine i dio dodijeliti muzeju na korištenje. Zgrada je više ili manje uspjela odoljeti vremenskim nepogodama, prenamjenama, intervencijama, ozbiljnom narušavanju statike u potresu 1980. i dočekati vrijeme obnove. Posebnu atraktivnost daje joj izuzetna lokacija na

središnjem gradskom trgu i činjenica da je jedan od posljednjih ostataka stare slatinske urbane jezgre.

U vrijeme osamostaljivanja muzeja već se naveliko radilo na uređivanju i rekonstrukciji objekta za novu gradsku kulturnu ustanovu. Građevina "Stara škola" / "Stari kotar", kako je Slatinčani lokalno zovu, a gdje je Zavičajni muzej pronašao smještaj, građena je krajem 19. i početkom 20. stoljeća i spomenik je slatinske graditeljske baštine. Od samoga početka korištenja u njoj su bile smještene kraljevska kotarska oblast, pučka škola, gradska uprava, porezni ured i slično. Konzervatorskim istraživanjem utvrđeno je da pročelje nosi historičistički karakter u rasteru, oblikovanju otvora, obradi krovnog vijenca i obradi atike, te da su sve prostorije bile oslikane jednostavnim soboslikarskim dekoracijama. Sanacija zgrade rađena je prema Projektu rekonstrukcije izvornog pročelja, po kojem se zgradi obnovom vratio prvobitni izgled pročelja narušen prethodnim uređivanjima, a koji pokazuje težnju jedinstvenosti obrade u primjeni elemenata historizma toga vremena.

Investicija rekonstrukcije, adaptacije i dogradnje zgrade započela je 1999. pribavljanjem projektna dokumentacije i građevinske dozvole. Poslovi sanacije i rekonstrukcije zgrade započeli su krajem 2001., izvođeni su etapno i građevinski su radovi

1/ Rješenje, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Urbroj 532-10-01/1-06-04, 13. veljače 2006.

2/ Odluka o osnivanju javne ustanove – Zavičajni muzej Slatina, Ur. broj 2189/02-01-06-1, 9. ožujka, 2006.

◀ Zgrada u kojoj se nalazi Zavičajni muzej Slatina, foto: Robert Turkalj

Dio stalnog postava ~
Zavičajnog muzeja Slatina
foto: Robert Turkalj

ustvari završili godine 2018. kad je uređena radionica muzejskog tehničara, kao i u međuvremenu dodijeljena prostorija za muzejsku suvenirnicu, obje u prizemlju zgrade.

Slatinski muzej dobio je na korištenje dio prizemlja za pristupni dio, povremene izložbe, garderobu, sanitarni čvor, a naknadno, kako je već spomenuto, i radionicu muzejskog tehničara te suvenirnicu. Muzeju je dodijeljeno cijelo potkrovlje za ostale sadržaje: stalni postav, spremište građe, radne prostorije zaposlenika, muzejsku knjižnicu, multimedijalnu dvoranu – igraonicu, zajedničke prostorije. Prizemlje i potkrovlje povezuje široko dobro osvijetljeno stubište, kao i teretno dizalo, dvosmjernog izlaza, primjereno i za osobe s invaliditetom. Ukupno je muzej u tome objektu dobio na korištenje oko 1300 m².

Pripremni radovi za stalni postav

U vrijeme pripremnih konzervatorsko-građevinskih radova na zgradi u kojoj će svoj krov nad glavom konačno dobiti i muzejska gradska ustanova počeli su i pripremni radovi na izradi muzeološke koncepcije stalnog postava. U predviđenoj organizaciji prostora otvoreni prostor za posjetitelje će biti

izložbeni prostor za povremene izložbe i za stalni postav i radionice. Prostor za povremene izložbe, kao i igraonica služiti će za prezentacije, predavanja, seminare i pedagoške aktivnosti. Polujavni prostor će biti radne prostorije kustosa i muzejska knjižnica, koje će biti smještene neposredno jedne do drugih. Prostor zatvoren za javnost bit će spremišta muzejskih predmeta i muzejska radionica. Osim Muzeja, planirano je da će u zgradi biti i drugi korisnici (Glazbena škola „Milko Kelemen“, Udruga obrtnika, Turistička zajednica grada Slatine, Udruga roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata Slatine i Orahovice), ali će svaki korisnik imati svoj odvojeni prostor i odvojeni ulaz.

Do toga je vremena kulturno-povijesna slika područja djelovanja slatinskog muzeja, a na temelju prethodnih istraživanja i povremenih izložbi, imala naznačene osnovne obrise. Znanstvenu osnovu koncepcija je imala u tekstovima o slatinskoj povijesti i kulturi u slatinskim zbornicima radova, kao i u različitim objavljenim muzejskim publikacijama.

Predstojao je veliki posao realizacije neophodnih formalnih uvjeta nakon kojih bi se pristupilo konačnoj izradi muzeološke koncepcije stalnog postava. Za pomoć se Muzej obraća Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu. U tome pomaže zaposlenica MDC-a prof. Vladimira Pavić i sugerira pripreme radnje koje bi prethodile otvaranju stalnog postava Zavičajnog muzeja Slatina, a koje bi između ostaloga uključivale i usklađivanje muzejskih zbirki s prostorom za stalni postav muzeja.

Muzeološka koncepcija stalnog postava Zavičajnog muzeja Slatina

Promišljanje teme muzeološke koncepcije započelo je također dolaskom Vladimire Pavić u Slatinu, a nastavljeno je u višekratnim razgovorima s dr. sc. Žarkom Vujić iz Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dr. sc. Žarka Vujić dolazi u Slatinu po prvi put, upoznaje se s dosadašnjim radom i idejom o novom muzejskom prostoru, obilazi prostor, prihvaća suradnju. Recenzent za povijesni dio koncepcije bio je dr. Zoran Grijak iz Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu. Nakon više susreta postignuta je suglasnost dviju autorica (Ž. Vujić i D. Šuvak) da osnovni element strukturiranja muzeološke koncepcije bude identitet objekta u kojem je muzej smješten

– škola, tj. svjedodžba otpusnica učenice I. godišta Niže pučke škole u Slatini Hilde Mundweil koja je 1915. godine odslušala i dobila ocjene iz školskih predmeta upravo u slatinskoj pučkoj školi. Tako je povijesna funkcija zgrade iznjedrila muzeološku koncepciju stalnog postava.

Dotadašnje radove na građevinskim poslovima uređivanja zgrade, kao i neophodnu tehničku dokumentaciju muzejskih prostora izradili su agilni zaposlenici Gradskog odjela za komunalne poslove dipl. ing. Vesna Klement i ing. Tomislav Vukelić. No, za izradu predstojećih poslova na oblikovanju likovnog dijela stalnog postava izabran je likovni umjetnik Dražen Trogrlić, koji je predložio skicu uređivanja prostora za stalni postav, a koju je arhitektonski oblikovala dipl. ing. arh. Snježana Stipeč.

Koncepciju je izradila Dragica Šuvak, uz mentorstvo dr. sc. Žarke Vujić. Sadržavala je: 1. Konzervatorsku studiju zgrade, 2. Prijedlog građevinske obnove i preporuke za sanaciju zgrade, 3. Analizu i valorizaciju prostora muzeja, 4. Povijesni pregled rada Zavičajnog muzeja Slatina, 5. Plan rasporeda muzejskih sadržaja i 6. Koncepciju stalnog postava – ideju, kao i dugoročni plan zapošljavanja stručnog i tehničkog osoblja muzeja.

Muzeološka koncepcija stalnog postava Zavičajnog muzeja Slatina predočena je na redovnoj sjednici Hrvatskog muzejskog vijeća Ministarstva kulture Republike Hrvatske u Zagrebu u mjesecu rujnu 2003., kada je i prihvaćena. Imenovano je povjerenstvo koje će pratiti rad na izradi stalnoga postava u sastavu: dr. Žarka Vujić, Vinko Ivić, Ruža Marić, dr. Josip Balabanić, Maja Juras, a kasnije umjesto nje, kao predstavnica Ministarstva kulture, Eva Brunović.

Nakon toga slijedio je posao realizacije idejnog rješenja postava, detaljni scenarij stalnog postava, kao i opsežni popis s opisom predloženih predmeta za stalni postav.

Razrada izložbenih cjelina

Kao što je gore navedeno, osnovni element strukturiranja koncepcije je svjedodžba, odnosno školski predmeti odslušani i ocijenjeni upravo u toj školi 1915., koji su ujedno i modul ili elementi prostorne organizacije sadržaja postava. Dakle, postojeći fondus Muzeja razvrstan je prema sljedećim školskim predmetima: *Zemljopis, Povijest, Nauk vjere/*

Vjeronauk, Glazbeni i likovni odgoj, Prirodopis, Gospodarstvo i gospodarski ručni rad dječaka, Ručni rad djevojčica, Kućanstvo i higijena, Računstvo i geometrija, Krasnopis, Narodni jezik i Gimnastika. Svaku temu prati uvodna legenda pisana trojezično – na hrvatskom, engleskom i mađarskom jeziku.

Prvi nastavni predmet s kojim se posjetitelj susreće na ulazu u stalni postav je *Zemljopis*, tj. *Kelemenov glazbeni zemljopis*, koji posvješćuje smještaj Slatine/Virovitičko-podravske županije i Hrvatske na karti svijeta. Ta karta, osim toga, prikazuje zemljopisno podrijetlo (a pripadajuća multimedija i ambijent, kao i originalni zvuk) egzotičnih glazbenih instrumenata iz donacije uglednog glazbenika Milka Kelemena, rođenog u Slatini 1924. godine.

Potom slijedi *Povijest* koja kronološki prati povijesni razvoj slatinskoga kraja od vremena prvih civilizacija – arheološki nalazi, do suvremenih tema – Domovinskog rata. Povijesni prikaz počinje prikazom najstarijih naseobina na slatinskom području iz vremena pretpovijesti, a uključuje brončanodobne nalaze iz Nove Bukovice i Voćina, antičke nalaze iz Sladojevaca, Bataluša, srednjovjekovne nalaze iz Čadavice (7. st. – koji se čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu), te nalaze srednjovjekovne (12. st.) materijalne kulture iz Josipova (nekad Ciganaka). Postav uključuje opis srednjovjekovne crkvene organizacije – uspostavu Arhiđakonata Vaška, s naglaskom na voćinsku predtursku utvrdu i crkvu Blažene Djevice Marije (15. st.), najznačajniji spomenik graditeljske baštine u slatinskom kraju. Naznačeno je vrijeme osmanskog vladanja (1543. – 1684.) kad je Slatina imala malu utvrdu, opasanu zidom, sličnu utverdama u Humu, Mikleušu, Čadavici, Sopju i Voćinu. Osmansko je vrijeme ostavilo žive tragove do današnjih dana u nematerijalnoj – jezičnoj baštini slatinskog kraja. Naglasit će se da je u XVIII. i XIX. stoljeću ovo područje velikih doseljavanja i raseljavanja stanovništva. Vlasnici imanja na slatinskom su području vlastelinske obitelji Pejačević (1750. – 1841.), Schaumburg-Lippe (1841. – 1911.) i Drašković (od 1911. do Drugoga svjetskog rata, tj. do nacionalizacije). Prostor posvećen pojedinoj obitelji ovisi o njihovom doprinosu razvoju mjesta i sačuvanoj građi. Najopsežniji je prikaz XIX. i prve polovine XX. stoljeća, kad je Slatina započela svoj gospodarski i kulturni razvoj, jer ima najviše prikupljene građe iz toga vremena i

Narodna nošnja u stalnom postavu Zavičajnog muzeja Slatina
foto: Robert Turkalj

kad su se tijekom i nakon ratnih zbivanja (I. svjetski rat, II. svjetski rat) dogodile najveće demografske i kulturološke promjene. Podatci vezani uz vrijeme XIX. i XX. stoljeća vezani su uz razvoj gospodarskih prilika, društvenih odnosa, napretka statusa grada, kulture, sporta i sličnih tema. Povijesna slika Slatine uključit će i život u socijalističkoj Jugoslaviji kada je Slatina imala ime Podravska Slatina. Završit će prikazom formiranja samostalne hrvatske države, Domovinskim ratom i naglaskom na doprinos 136. slatinske brigade i poginulih Slatinčana oslobođenju slatinskog kraja, ali i ostalog dijela Hrvatske. (Naknadno je u prizemlju, neposredno do prostori- je Udruge roditelja poginulih branitelja, postavljen na puno većem prostoru stalni postav Domovinskog rata na slatinskom području, koji je otvoren 2014. godine.)

Tema *Nauk vjere/Vjeronauk* govori o vjerskom životu u Slatini i prikazuje ju kao većinsku rimokatoličku, ali kroz povijest kao višekonfesionalnu

sredinu (pravoslavna, protestantska i židovska vjerska zajednica).

Risanje slobodno i pjevanje / Likovni i Glazbeni odgoj prikazuje djela likovnih umjetnika – slatinskih zavičajnika (V. Udatny, K. Tomljenović, D. Milošević, V. Liebl, M. Fedoran, D. Janković – Jablanović), a pjevanje podsjeća na tradiciju seoskih glazbenih sastava, kao i gradskih pjevačkih zborova.

Postav se nastavlja temom *Prirodopisa* kojim se prezentiraju dvije osnovne teme – životinjski svijet Papuka i rijeke Drave, kao i specifični slatinski reljef – ravnica na sjeveru koja se prelijeva u bregovito gorje na jugu, s istaknutim turističkim destinacijama (Jankovac, arboretum Lisičine, geološki lokalitet Rupnica i dr.).

Školski predmet *Gospodarstvo i gospodarski ručni rad dječaka*, koji se tijekom školovanja odvijao u teoretskom dijelu, ali i kroz praktičnu nastavu učenika, progovora o slatinskim obrtničkim radionicama. Za samo otvorenje izložena je stolarska obrtnička radionica koja naglašava slatinsku dugu i značajnu tradiciju obrade drva.

Ručni rad djevojčica prikazuje bogato tekstilno rukotvorstvo okolnoga kraja, a za otvorenje stalnog postava izdvojena je grada iz sela Sopja, Noskovaca i Gornjeg Predrijeva koja po osobinama tekstilnog rukotvorstva čini malu zaokruženu kulturnu cjelinu prepoznatu na nacionalnoj razini. Nošnje tzv. „sopjanskog kulturnog kruga“ jedinstvene su po gustom jednožičnom tkanju crvenim i plavim nitima (pregače i rubci) i po upotrebi raznih vrsta usnovanog platna. Na pojedinim vrstama nošnji prisutne su različite vrste tkanja i veza. Osim na nošnji, vez se primjenjivao i na kućnom tekstilu. I u slatinskom je kraju poznato vezivanje resa na završetku ručnika *splet*, ali i izrada čipke prepletom običnom iglom nizom uzlića i omčica od bijelog, plavog konca – *zavezanac*, osim toga i kukičanje, necanje te ručno i strojno šupljanje. Karakterističan dio muških nošnji sela uz Dravu su pregače *fertuni*.

Tema *Kućanstvo i higijena* govori o tradicijskom stanovanju na području djelovanja slatinskoga muzeja i prikazuje ambijentalno uređenu kuhinju s inventarom prisutnim po cijelom području koji sugerira osnovne procese koji su se u njoj od-

vijali: priprema hrane, čuvanje posuda i obavljanje higijene ukućana.

Kroz *Računstvo i geometriju* prikazuje se Slatina kao trgovačko mjesto, mjesto razmjene dobara za novac, te mjerenje i računanje u trgovini.

Narodni jezik podsjeća da se u slatinskoj pučkoj školi učilo čitati i pisati na hrvatskom jeziku, ali i da su postojale škole na jeziku manjina (njemački i mađarski nastavni jezik). Posjetitelje upoznaje s činjenicom da su slatinski zavičajnici – književnici i znanstvenici – narodnim hrvatskim jezikom pisali djela od nacionalnog značaja (Viktor Žmegač, Boris Kelemen i Mirko Jirsak) i da Slatinčani s ponosom čuvaju sjećanja na njih, a osobito slatinski muzej u čijim su nekadašnjim prostorima – školi – učili svoja prva slova pismenosti.

Danas zaboravljenom školskom predmetu *Krasnopis* nekad se posvećivala velika pažnja, jer su njime pisane mnoge školske spomenice, zadaćnice i dokumenti, a vješti *krasnopisaci* mogli su dobiti dobar posao.

Školski predmet *Gimnastika* progovorit će o slatinskom sportskom životu, ali u budućnosti, nakon što se dodatni prostor uredi i opremi. Stožer ovoga dijela stalnog postava ostavština je Slatinčana Gorana Perkovca, kapetana hrvatske rukometne reprezentacije koja je na Olimpijskim igrama u Atlanti osvojila zlatnu olimpijsku rukometnu medalju. Kako je sport i danas značajna društvena djelatnost koja okuplja velik broj ljudi, osobito mladih, u postavu će se prikazati i ostali uspjesi slatinskih sportskih ekipa ili pojedinaca.

S obzirom na jedinstvenost prostora nastojalo se svaki od tih školskih predmeta, kao zasebnu cjelinu, smjestiti u odvojeni modul („boks“) stalnoga postava odijeljenoga vidljivim nosivim gredama cijeloga krovista. Prihvaćena muzeološka koncepcija kao i premali prostor stalnoga postava doveli su do toga da je dio namijenjen za izlaganje Etnografske zbirke u stvari skučen u odnosu na raznolikost i količinu etnografske građe koju Muzej posjeduje. No, taj će se nedostatak moći ukloniti jer koncepcija omogućuje fleksibilnost – povremenu promjenu i izlaganje drugih predmeta iste teme (drugi obrt, tekstilno rukotvorstvo ostaloga dijela slatinskog kraja, drugi likovni umjetnici i sl.) u za to predviđenim arhitektonskim dijelovima, bez straha da će se narušiti cjelina koncepcije.

Ovdje treba spomenuti da su tijekom izrade stalnog postava ugledni hrvatski glazbenik svjetskoga glasa Milko Kelemen i njegova supruga Miroslava darovali gradu Slatini značajnu zbirku građe koja govori o njegovom djelu i radu, te da je donacija izložena kao zasebna cjelina Zbirka Milka Kelemena u izdvojenom prostoru u potkrovlju. Otvorena je 2014. godine.

~ Detalj stalnog postava Zavičajnog muzeja Slatina
foto: Robert Turkalj

Otvorenje stalnog postava

Posljednjih 15 godina slatinskog muzeja obilježio je rad na stalnom postavu. Kroz to se vrijeme vizija muzeja iza zavjese oblikovala u muzej kao samostalnu ustanovu i od 23. siječnja 2015. muzej koji ima stalni postav. Taj će datum ostati upisan zlatnim slovima u kronologiju slatinskoga muzeja. Jer od toga dana muzej okreće novu stranicu – daje posjetiteljima na uvid rezultate svojeg 30-godišnjeg rada, i to ne samo rezultate sakupljanja, obrade i čuvanja slatinske kulturne baštine, nego i rezultate

Kelemenov glazbeni
zemljopis, stalni postav
Zavičajnog muzeja Slatina,
foto: Robert Turkalj

Dio stalnog postava
Zavičajnog muzeja Slatina
foto: Robert Turkalj

promišljanja slatinske povijesti i njezinog doprinosa nacionalnoj kulturnoj baštini.

Likovno-prostorno rješenje i scenarij stalnog postava na kraju je rezultat velikog zajedničkog rada, međusobnog razumijevanja i obostrane želje za dovršenjem suvremene muzejske ustanove u Slatini dr. sc. Žarke Vujić, Snježane Stipeč, dipl. ing. arh. i Dragice Šuvak, prof. Nadasve je značajan doprinos dr. Žarke Vujić, koja svojim znanjem, iskustvom, promišljanjem opravdanosti pojedinih dijelova i ljudskom izdržljivošću bdije nad svakim detaljem izrade stalnog postava do njegovoga konačnog dovršenja. Bila je na početku recenzentica koncepcije zajedno s dr. sc. Zoranom Grijakom, zatim članica Povjerenstva za praćenje realizacije projekta, koautorica pojedinih likovnih rješenja i tekstova. Nebrojene su bile zajedničke komunikacije, razgovori. Dala je slatinskom muzeju dio svoga znanja, još veći dio snage da se ustraje u teškim stručnim i osobnim trenucima i da se dovrši započeti posao.

Bilo bi vrlo pogrešno kad se ne bi ovom prigodom spomenulo da je stalni postav svakog muzeja pa tako i Zavičajnog muzeja Slatina kruna višegodišnjeg rada velikog broja svih zaposlenika, suradnika, donatora, volontera, zaposlenika na javnim radovima – koji su svi pomogli da muzej započne svoj hod i da dođe do stalnog postava.

Zavičajni muzej prošao je s velikom vjerom svoj troviti put od ustanove bez građe, literature, bez svoga prostora, u sastavu druge krovne ustanove, kroz vrijeme velikih društvenih promjena i općih ljudskih vrijednosti do samostalne ustanove. S malim brojem stručnih zaposlenika teško bi bilo organizirati aktivnosti u kompleksnoj muzejskoj ustanovi da nije bilo velike pomoći, razumijevanja i susretljivosti tijekom svih ovih godina kolega kustosa iz velike muzejske hrvatske zajednice – u prvom redu najbližih susjeda iz Virovitice i Našica, Belišća, Osijeka, a potom i cijele Slavonije i Hrvatske.

Osjećaj zadovoljstva da je jedan velik posao priveden kraju vezan je i uz zahvalnost Ministarstvu kulture Republike Hrvatske (stalni postav je otvorila pomoćnica ministra Vesna Jurić Bulatović), gradu Slatini, Virovitičko-podravskoj županiji, gradonačelniku i pročelnicima i pročelnicama koji su doslovce ugradili kamenčiće u muzejske slatinske

temelje. Posebna zahvala arhitektici Snježani Stipeč sa suradnicima, jer je pronalazila kompromisna rješenja između zadatosti prostora, vrsta muzejske građe i zahtjeva muzejske struke.

Zaposlenici nekadašnjeg Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku Zvonimir Bojčić i današnji u Požegi dr. sc. Žarko Španiček pomogli su savjetima da se pronađu dobra rješenja za zaštitu zgrade stare škole, koja je oduvijek bila simbol rasta i razvoja grada i zahvaljujući njima danas je sačuvana i dijelom uređena te je ustvari ukras središnjega slatinskog trga.

I kao sažetak nekoliko rečenica na kraju: na prostoru od oko 300 m² izloženo je (od oko 10.000 predmeta koliko ih ZMSI ima u svom fondusu) oko 500 predmeta koji govore o 6000 godina slatinske burne prošlosti. Predmeti su izloženi u vitrinama čija je dužina oko 220 m. Nit vodilja je školska svjedodžba učenice Hilde Mundwail, koja je u ovoj slatinskoj pučkoj školi učila kako treba lijepo pisati narodnim – hrvatskim jezikom, kako dobro računati da se može snaći u trgovini, kako iskrena vjera pomaže čovjeku da bude dobar i da živi u miru i suživotu s drugima, kako osobito biti zahvalan svakome tko podučava vještine i daje znanje, kako se vlastita povijest mora poznavati da se ne bi činile pogreške prethodnika, kako se priroda mora poštivati kao i ljudi, kako se marljivošću i radom može izraditi lijepa stolica i lijepi ručnik pa se možda može bolje udati – oženiti, kako se ništa ne baca već se iskoristi u kućanstvu – reciklira se, kako glazba i slika uče ljepoti duha, a lijepi rukopis omogućuje bolju zaradu, te kako čovjek mora znati gdje se nalazi i gdje su mu korijeni. Vrlo jednostavna priča koja prikazuje svu raznolikost i bogatstvo slatinske kulturne baštine i kompleksnost njezine povijesti, a koja se slijedi preko stopa na podu i točkica na gredama.

Zavičajni je muzej Slatina čuvar slatinske materijalne i duhovne baštine, javno dobro na usluzi svim građanima Slatine, slučajnim prolaznicima i gostima, a posebno đacima, koji su njegovi najčešći posjetitelji. To je mjesto gdje se posjetitelji susreću s predmetima slatinske tisućugodišnje povijesti i bogate kulturne baštine Slatine i slatinskoga kraja. Muzej pokazuje kulturni identitet Slatine i definira prepoznatljivost i posebnost Slatine i njene kulture u širem hrvatskom kulturnom krugu.

**Antonija Dejanović
Klementina Batina**

Uloga ekomuzeja u razvoju lokalnih zajednica

**znanstveno-stručni
multidisciplinarni skup
(Bistra, 12. – 13. listopad 2018.)**

U organizaciji Hrvatske sekcije Europskog vijeća za sela i male gradove (ECOVAST HR)¹ i Udruge Ekomuzej Bistra² održan je 12. listopada 2018. znanstveno-stručni multidisciplinarni skup u čijem su fokusu bili ekomuzeji i njihova uloga u razvoju lokalnih zajednica. Domaćin skupa bila je Općina Bistra (Zagrebačka županija) s obzirom na vrijednu inicijativu lokalne zajednice za osnivanjem i uspostavljanjem ekomuzeja. Na skupu se okupilo

osamdesetak sudionika iz Hrvatske i Europe, a tom je prigodom ujedno radno obilježeno 25 godina uspješnog djelovanja Hrvatske sekcije ECOVAST-a³.

Tijekom prvoga dana skupa održano je 14 izlaganja, 6 posterskih izlaganja te panel rasprava, a idući dan (13. listopada) organizirana je stručna ekskurzija tijekom koje su sudionici ekskurzije posjetili (eko)muzeeje i ekomuzejske udruge u Hrvatskom zagorju (Muzej Radboa, Radoboj; udruga Ekomuzej Lepoglava, Lepoglava) i Međimurju (Ekomuzej

Mura: Mlin i Mlinareva kuća, Sveti Martin na Muri / Žabnik).

Izlaganja su bila podijeljena u tri sesije s obzirom na različite pristupe glavnoj temi: identitet, baština i turizam u ruralnim područjima; odnos ekomuzeja i lokalnih zajednica te muzeji i gospodarski razvoj ruralnih područja. Izlaganjima je prethodilo plenarno predavanje uglednog muzeologa i doajena istraživanja koncepta ekomuzeja, profesora Tomislava Šole, koji je objasnio kako su ekomuzeji promijenili posao muzealaca i što su zapravo ekomuzeji stavili u svoj fokus.

Pitanja o identitetu, baštini i turizmu u ruralnim područjima razmatrale su Tihomira Stepinac Fabijanić (ECOVAST HR), Ivana Jagić Boljat (Muze d.o.o) i Jasenka Kranjčević (Institut za turizam, Zagreb). Stepinac Fabijanić je predstavila rane pokušaje kreiranja ekomuzeja na sjevernojadranskom i goranskom prostoru Hrvatske ukazujući na razne zapreke i izazove koji su onemogućili potpunu realizaciju ovih projekata i inicijativa, ali su rezultirali podizanjem svijesti lokalnih zajednica o vrijednosti vlastitih kulturnih i prirodnih resursa. Ivana Jagić Boljat govorila je o participativnom pristupu razvoju *Kulturne rute bečarca i gange* – projektu lokalnih zajednica Pleternice i Tomislavgrada kao modela upravljanja baštinom u službi očuvanja nematerijalne baštine napjeva bečarca i gange. Jasenka Kranjčević je ukazala na neiskorištene mogućnosti planiranih naselja u ruralnim područjima koja mogu poslužiti kao resurs ekomuzeja. Valerie Carter, predsjednica Međunarodne sekcije ECOVAST-a u svojem je uvodnom izlaganju također predstavila temu ruralnog turizma kao jednu od četiri glavne teme (uz teme krajolika, seoskog graditeljskog nasljeđa i malih gradova) kojima se od 1988. godine aktivno bavio ECOVAST.

Odnosom ekomuzeja i lokalnih zajednica bavili su se Lidija Bajuk (Institut za etnologiju i folkloristiku), Kristijan Brkić (Javna ustanova Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje), Vida Pust Škrkulja (Muzej Ivanić-Grada) i Klementina Batina (Udruga Ekomuzej Bistra). Lidija Bajuk je predstavila tematsko-sadržajnu koncepciju multimedijalne izložbe Ekomuzeja Mura od razvoja autorske ideje

1/ Hrvatska sekcija ECOVAST-a osnovana je 1993. godine kao nacionalna sekcija međunarodnog ECOVAST-a. Udruga djeluje na cijelom području Hrvatske i povezuje članove, stručnjake i sve zainteresirane, kao i predstavnike institucija, državnih uprava te regionalnih i lokalnih samouprava u svrhu cjelovitog i održivog razvoja i zaštite baštine na ruralnom području. Ciljevi udruge su promicanje i unaprjeđivanje kulturno-povijesnih, ekoloških, socijalnih i gospodarskih vrednota kao i cjelovitog razvoja sela i malih gradova. Pregled aktivnosti i projekata Udruge, uključujući i priloge sa skupa u Bistri, dostupan je na društvenim mrežama i web stranicama (<http://www.ecovast.hr>).

2/ Udruga Ekomuzej Bistra osnovana je 2016. godine. Većinu članova Udruge čini lokalno stanovništvo – amateri i stručnjaci koji su se tijekom posljednjih 20 godina aktivno bavili istraživanjem tradicijske kulture bistranskog kraja te pisali i objavljivali stručne, znanstvene i književne tekstove o etnološkoj, povijesnoj i jezičnoj baštini Bistre. Krajnji cilj Udruge je osnivanje baštinske institucije Ekomuzej Bistra koja će upravljati baštinskim resursima u svrhu cjelovitog i održivog razvoja bistranskog kraja. Pregled aktivnosti i projekata Udruge dostupan je na društvenim mrežama i web stranicama udruge (<http://www.ekomuzej-bistra.hr>).

3/ Istoga dana, u okrugloj dvorani baroknog dvorca Oršić u Gornjoj Bistri, održana je godišnja skupština međunarodnog ECOVAST-a, što je skupu dalo međunarodnu dimenziju budući da su na njemu sudjelovali i članovi tog vijeća iz Velike Britanije, Austrije, Češke, Slovačke, Mađarske i Albanije.

• Sudionici skupa i plenarni izlagač prof. Tomislav Šola, Kulturni centar Bistra, 12.10.2018. foto: Sara Drviš

• Sudionici panel-rasprave, slijeva nadesno: Željka Pavlović, Anera Stopfer, prof. dr. sc. Tihana Petrović-Leš i prof. dr. sc. Tomislav Šola, Kulturni centar Bistra, 12.10.2018. foto: Domagoj Sironić

do nastojanja oko oblikovanja lokalnog identiteta. Kristijan Brkić je predstavio Ekomuzej Žumberak i njegove razvojne potencijale kroz koncept "raspršenog muzeja". Vida Pust Škrkulja je istaknula važnost ekomuzejskih načela u izgradnji koncepcije djelovanja nove muzejske ustanove na primjeru Muzeja Ivanić-Grada. Klementina Batina je prikazala razvojni put baštinskog aktivizma na području Bistre od inicijativa lokalnih udruga do integriranog baštinskog projekta Ekomuzeja Bistra. U tom je kontekstu istaknula i važnost uvrštavanja pojma ekomuzeja u zakonsku regulativu.⁴

4/ Uvrštavanje pojma ekomuzeja u muzejsku zakonsku regulativu te tumačenje ekomuzeja, muzeja zajednice i samostalnih zbirki kao "modela održivog upravljanja prirodnim i kulturnom baštinom koji koriste mehanizme partnerstva, umrežavanja i/ili baštinskog aktivizma u svrhu cjelovitog pristupa očuvanju, interpretaciji i prezentaciji baštine na određenom području"(Zakon o muzejima / NN 61/2018, čl. 3) značajan je iskorak prema boljem razumijevanju koncepta baštine kao i jačanju svijesti o potrebi uspostave javno-civilnog partnerstva i međusektorske suradnje u svrhu trajnog očuvanja identiteta i održivog razvoja lokalne zajednice.

Muzejima i gospodarskim razvojem ruralnih područja bavili su se Denis Gaščić (student informacijskih i komunikacijskih znanosti), Majda Rubić (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU), Ivan Brlić i Anita Bušljeta Tonković (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Gospić) te Josip Cmrečnjak (student geografije). Denis Gaščić je održao izlaganje o medijskoj vidljivosti ekomuzeja uz analizu dosadašnje prakse te savjetima za povećanje medijske praćenosti. Majda Rubić je u svojem izlaganju predstavila mogućnosti ekomuzeja kao partnera unutar EU programa suradnje Interreg Central Europe. Ivan Brlić je predstavio mogućnost uspostavljanja ekomuzeja hrvatskog vinogradarstva u Vinodolu, a Anita Bušljeta Tonković je na temelju analize studije slučaja turističkih sadržaja u *Linden Tree Retreat & Ranča* u Parku prirode Velebit razmatrala mogućnosti razvoja održivog ruralnog turizma. Josip Cmrečnjak je istaknuo važnost civilnog sektora kao čimbenika razvoja ruralnih područja na primjeru Općine Nedelišće.

Stručna ekskurzija: ›
 Ekomuzej Lepoglava,
 izrada lepoglavske čipke
 – nositeljica umijeća
 izrade lepoglavske čipke
 pokazuje vještinu izrade
 Valeriji Kelemen Pepeonik
 (ECOFAST HR) i
 Veri Grgac (Udruga
 Ekomuzej Bistra), Centar
 za kulturu Lepoglava,
 13.10.2018.
 foto: Domagoj Sironić

Posterska izlaganja održali su: Ivana Hazulin – *Muzej Radboa* (Radoboj); Dubravka Habuš Skendžić – *Izazovi osnivanja i vođenja ekomuzeja / Ekomuzej „Tragovi prošlosti“* (Sesvete); Davor Špoljar – *Muzej grada Pregrade* Zlatko Dragutin Tudjina – *nova muzejska ustanova u sjeverozapadnoj Hrvatskoj* (Pregrada); Snježana Kauzarić – *Razmišljanje o baštini – baština obitelji Brlić i književna baština Ivane Brlić Mažuranić u Slavanskom Brodu* (Slavonski Brod); Klementina Batina i Domagoj Sironić – *Baština i baštini: Zavičajna zbirka OŠ Bistra* (Bistra); Pavel Konečný – *EDEN – vrt skulptura u Kukljici – važnost, prezentacija i zaštita* (Češka).

U poslijepodnevnom dijelu programa organizirana je u suradnji s Hrvatskom mrežom za ruralni razvoj (HMRR) panel-rasprava *Kultura i ruralna područja* o značaju kulture za identitet, društveni i gospodarski razvoj ruralnih područja. Panel raspravu je moderirao prof. dr. sc. Dane Pejnović s Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, a u raspravi su sudjelovali prof. dr. sc. Tomislav Šola (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, direktor konferencije *The Best in Heritage*), prof. dr. sc. Tihana Petrović Leš (Filozofski fakultet

Sveučilišta u Zagrebu, predsjednica Hrvatskoga etnološkog društva), Anera Stopfer (Služba za Kreativnu Europu, Ministarstvo kulture RH) te Željka Pavlović (Grad Zagreb, Odsjek za koordinaciju i izradu strategije Urbane aglomeracije Zagreb).

Na temelju predstavljenih izlaganja i pisanih priopćenja, održane panel rasprave te stručne ekskurzije, oblikovano je ukupno deset zaključaka skupa. Prva dva zaključka odnose se općenito na ruralne prostore:

- Ruralni prostori, pod utjecajem nepovoljnih demografskih i ekonomskih trendova s jedne strane te modernizacijskih procesa s druge, suočavaju se s nestankom tradicijske kulture ruralnih područja.
- Slabljenje i nestanak lokalno prepoznatljive kulture uzrokuje i nestanak odgovarajućih prostornih identiteta, što rezultira kulturno-geografskim osiromašenjem. To ugrožava prostorno-kulturnu mozaičnost koja je jedan od elemenata međunarodne prepoznatljivosti Hrvatske i resursna osnova njezine turističke privlačnosti.

Druga dva zaključka odnose se na utjecaj ekomuzeja na razvoj ruralnih područja:

- Ekomuzej kao mehanizam upravljanja lokalnim baštinskim resursima može biti važan čimbenik revitalizacije ruralnih područja ukoliko svoje djelovanje temelji na uspostavi novih partnerskih odnosa između javnog, privatnog i nevladinog sektora u cilju dugoročne održivosti.
- Ekomuzeji mogu imati višestruko pozitivan utjecaj na socijalni, gospodarski i kulturni razvoj ruralnih područja, što se očituje u jačanju kohezije u lokalnoj zajednici, korištenju baštine kao turističkog resursa i očuvanju lokalnog identiteta.

Ostali zaključci skupa rezultat su promišljanja sudionika skupa o važnosti osnivanja i uspostave ekomuzeja kao specifičnih baštinskih institucija koje su impostirane "odozdo" i kojima upravlja lokalna zajednica:

- Poželjno je da poticaj za osnivanje ekomuzeja dođe iz lokalne zajednice i njezine svijesti o

očuvanju vlastitog identiteta. Cilj osnivanja ekomuzeja nije stvaranje zbirke materijalnih ostataka niti projekcija političke volje. U konceptu ekomuzeja najvažniji je stav prema konceptu baštine i ulozi te baštine u životu zajednice.

- Tijekom uspostave i djelovanja ekomuzeja kao baštinskih institucija važno je uključiti stručnjake odgovarajućih stručnih profila. Činjenica da ekomuzeji proizlaze iz lokalnih inicijativa ne smije biti opravdanje za improvizacije i nestručne pristupe.
- Ekomuzeji kao modeli održivog upravljanja prirodnim i kulturnom baštinom uspostavljaju i nove oblike upravljanja, suradnje i koordinacije. Važan segment rada ekomuzeja je i kontinuirana edukacija o vrijednostima sveukupne baštine te komuniciranje baštinskih vrijednosti lokalnom stanovništvu i posjetiteljima u svrhu trajnog očuvanja identiteta.
- Ekomuzeji mogu dati značajan doprinos podizanju svijesti o vrijednostima povijesne baštine, ali i o potencijalima koje takva baština predstavlja za budući razvoj. Oni trebaju biti podrška pojedincima i udrugama građana koji djeluju na lokalnom teritoriju te u konačnici pridonijeti kvalitetnom upravljanju lokalnim baštinskim resursima.
- Ekomuzeji su teritorijalni muzeji, rasprostranjeni na cijelom području specifičnog identiteta. Osim središnjeg objekta (informacijsko-dokumentacijski i muzejsko-izložbeni prostor),

ekomuzejske sastavnice uključuju i posebno vrijedne dijelove kulturnih i prirodnih značajki prostora, štoviše, čitavog antropogenog krajolika.

- Poželjno je da ekomuzeji budu organizacijski i financijski neovisni od lokalne uprave i administracije (iako je ponekad neizbježno da lokalna uprava na odgovarajući način potiče i omogućuje osnivanje i rad ekomuzeja). Potrebno je trajno istraživati mogućnosti ekonomske (samo)održivosti ekomuzeja.

Budući da su osnivanje i uspostava ekomuzeja uvjetovani specifičnim regionalnim i lokalnim identitetom, zatečenom infrastrukturom i podrškom (ili izostankom podrške) lokalne samouprave i administracije, nije lako iznjedrati jedinstvenu definiciju takve vrste baštinske institucije. Stoga koncept ekomuzeja i dalje izaziva različite kontroverze u muzejskoj zajednici i to s obzirom na svoj naziv i njegovu genealogiju, svoj sadržaj i poslanje te ulogu koju potencijalno može ostvariti u lokalnoj zajednici na čijem teritoriju je osnovan. Ekomuzeji se zbog svega navedenoga, na samom početku procesa svojega nastajanja (barem u Hrvatskoj), zajedno sa svojim potencijalnim osnivačima suočavaju s većim poteškoćama nego ostali muzeji. Reguliranje statusa ekomuzeja u okvirima muzejskog zakonodavstva kao i jača podrška i potpora lokalne uprave i vlasti u financijskom aspektu svakako će pridonijeti osnivanju i razvoju novih ekomuzeja u Hrvatskoj.

◁ Sudionici stručne ekurzije u Svetom Martinu na Muri, 13.10.2018.
foto: Domagoj Sironić

In memoriam

Anica Kisić (1940. – 2017.)

Protjeklo je tri mjeseca otkada nas je napustila istaknuta muzeologinja, muzejska savjetnica u mirovini mr. sc. Anica Kisić, dugogodišnja

voditeljica Pomorskog muzeja Dubrovačkih muzeja. Bila je predana muzejskom i istraživačkom radu na području pomorstva kojemu je posvetila cijeli svoj životni vijek, objavljujući tekstove i sudjelujući s izlaganjima na simpozijima. Time je ostavila neizbrisiv trag kako u struci tako i među kolegama i prijateljima.

U rodnom Dubrovniku završila je osnovnu školu i gimnaziju, a potom je upisala povijest i arheologiju na Filozofskom fakultetu u Zadru koje je diplomirala 1965. godine. Povijesne znanosti magistrirala je 1978. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (Interdisciplinarni studij u Dubrovniku).

Cijeli svoj radni vijek provela je u dubrovačkom Pomorskom muzeju i to od 1965., kao njegova kustosica u ondašnjem dijelu *Zavoda za historijska istraživanja pomorstva južne Dalmacije JAZU* (poslije preimenovanog u *Zavod za povijesne znanosti JAZU*), a od 1984. kao voditeljica Muzeja koji je tada postao dijelom Dubrovačkog muzeja. Svesrdno se zalagala za njegov razvoj, osuvremenivši mu postav i priredivši brojne izložbe. Kao povjesničarka i arheologinja radila je na skupljanju i obradbi muzejske građe, a bavila se i istraživanjima na lokalitetima vezanima uz more i podmorje dubrovačkog kraja. Od 1972. do 1991. vodila je podmorska rekognosciranja i istraživanja više nalazišta (antičkih i novijih) na dubrovačkom akvatoriju. Uz to, istraživala je i pisanu građu u arhivima Dubrovnika, Venecije i Padove, pišući brojne stručne i znanstvene članke, a započela je pisati i doktorat. Dio rezultata njezinoga istraživanja objavljen je 2005. u zborniku "Pet stoljeća geografskih i pomorskih karata Hrvatske", pod naslovom *O Camocijevom i Rosaccievom izolaru iz hrvatskih zbirki*. Bila je autoricom i suautoricom triju knjiga, brojnih opsežnih kataloga, te suradnicom na međunarodnim projektima vezanima uz EXPO (1992. u Genovi i 1998. u

Lisabonu) i na IV. – XII. *Forum for the debate on the Maritime Heritage of the Mediterranean* (održanim u Gradou, Malti, Dubrovniku, Barceloni, Ateni, Barceloni, Gradou i Piranu, Palermu, Barceloni i Malti. Godine 2000. Matica Hrvatska u Zagrebu tiskala joj je knjigu *Ex voto Adriatico. Zavjetne slike hrvatskih pomoraca*.

Osim toga, surađivala je s brojnim muzejima kod nas i u inozemstvu, a bila je uključena i u interdisciplinarni projekt *Baština drvene brodogradnje u Hrvatskoj*. Uz to je pružala stručnu pomoć i poticala dubrovačke modelare koji su izrađivali makete brodova.

Sudjelovala je na 20 znanstvenih skupova u Hrvatskoj i izvan nje sa svojim izlaganjima, osmislila je i priredila 12 samostalnih izložbi te organizirala velik broj gostujućih projekata. U stručnom radu obradila je više od 3000 predmeta Pomorskog muzeja, uloživši mnogo truda kako bi uputila na restauraciju velik dio njegovog fundusa. Istodobno je uspjela pronaći sredstva za otkup umjetnina i predmeta važnih za očuvanje pomorske baštine. U svojoj struci bila je promovirana u zvanje više kustosice, a potom i muzejske savjetnice, marno radeći na unaprijeđenju muzeja koji je vodila, a i muzejske struke u širem smislu. Njezin magistarski rad s temom *Pomorska ikonografija Dubrovačke Republike na zavjetnim slikama*, i na žalost nedovršen doktorat *Slikovni prikaz pomorskog zbivanja na istočnoj obali Jadrana 16.–18. st. u venecijanskim kartografskim zbornicima*, koji je koristila i za izlaganje na skupu ICOMOS-a 1988. u Zagrebu, potvrda su znanstvenoistraživačkog rada na području hrvatske pomorske prošlosti.

Kao dugogodišnja članica Matice hrvatske – Ogranka Dubrovnik, od 1964. bila je urednicom knjiga i časopisa te potom i članicom njegova predsjedništva. Od 1970. bila je članicom Hrvatskoga arheološkog društva i Društva maketara brodova "Argosy", a njezinom je zaslugom Pomorski muzej iz Dubrovnika postao članom *Association of the Mediterranean Maritime museums*. Za predan rad u struci i kao istaknuta kulturna djelatnica 1996. dobiva odličje "Reda Danice hrvatske s likom

◀ Anica Kisić, 19. 5. 2009.,
foto: Željko Tutnjević

Marka Marulića". Dobitnica je i nagrade za životno djelo HMD-a "Pavao Ritter Vitezović" 2008. godine.

Umirovljena je 2005., ali je i dalje sa svojim izlaganjima sudjelovala na znanstvenim skupovima u organizaciji Matice hrvatske u Dubrovniku (2006., i na dva skupa 2008.) te nastavila pisati stručne članke. Suautoricom je knjige o Mihlu Pracatu, i iako već u mirovini, još je neko vrijeme uređivala knjige Matičinih izdanja.

Kruna njezina rada izradba je višejezičnog DVD-a s temama iz dubrovačke pomorske prošlosti, za koji je napisala tekst, izradila scenarij i odabrala predloške za animaciju. Taj je veliki projekt započela još kao aktivna muzealka, a završila ga je u mirovini, pokazavši senzibilitet za suvremene multimedijalne mogućnosti. Projekt je završen 2008., a i danas se prikazuje u Pomorskom muzeju kako bi posjetitelji mogli bolje sagledati važno razdoblje

pomorskog djelovanja Dubrovačke Republike u 15. i 16. stoljeću.

Anica Kisić je i na kraju svojeg životnog puta, i u teškim trenucima bolesti, nastojala pratiti aktualna događanja u struci i u Dubrovačkom muzeju, zanimajući se za nove projekte i izložbe. Zauvijek ćemo je se sjećati kao osobe koja je cijenila rad, često ga pretpostavljajući i privatnom životu. Ostat će nam u sjećanju kao uzor koji je teško dosegnuti.

Unatoč velikom naporu koji je uložila u istraživanje i proučavanje građe vezane za prošlost pomorstva, na kraju svojeg životopisa koji je napisala krajem 2008. skromno je izjavila: „Nadam se baviti se strukom dok budem mogla, sa stalnom mišlju da sam tijekom svoga radnog vijeka mogla više doprinijeti struci, da su subjektivne a poglavito objektivne okolnosti bile drugačije.“

Vedrana Gjukić-Bender

In memoriam

Zorislav Drempetić Hrčić (1934. – 2018.)

U osamdeset petoj godini, u nedjelju, 28. listopada 2018. godine, preminuo je slikar i muzealac Zorislav Drempetić Hrčić. Rođen je 17. veljače 1934. godine u obrtničkoj obitelji u Donjoj Stubici, kao jedan od dva sina. Otac mu je bio soboslikar i surađivao je s češkim slikarom Davorinom Solařikom na restauriranju fresaka po zagorskim crkvama, pa će Zorislav, prateći oca, steći prvu, neformalnu slikarsku poduku. Četverogodišnju osnovnu školu završio je u Donjoj Stubici, a zatim sedmogodišnju školu u nedalekom Oroslavju. Školovanje nastavlja u Zagrebu, u Školi za primijenjenu umjetnost (u klasi profesora Josipa Resteka). Studij slikarstva započeo je u Ljubljani, a nastavio na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje je diplomirao 1961. u klasi Ljube Babića.

Od 1959. odlazi na brojna studijska putovanja u Italiju, Španjolsku, Austriju, Njemačku,

Veliku Britaniju i SAD. Po završetku studija postaje član Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske i prvi put izlaže na skupnoj izložbi članova 1962., te nastavlja izlagati na gotovo svim njihovim skupnim izložbama. Prvu samostalnu izložbu imao je 1966. u Stubičkim Toplicama na temu Seljačke bune. Od 1965. uključen je u revitalizaciju Grožnjana kao grada umjetnika. Prvu samostalnu izložbu u inozemstvu imao je 1977. u Bernu, slijedio je London 1979., a zatim i brojne druge izložbe. Slikar bogatog opusa, izlagao je na više od 70 samostalnih te više od 200 skupnih izložaba u domovini i inozemstvu.

Od 1966. do 1973. radio je u Osmogodišnjoj školi u Donjoj Stubici kao nastavnik likovnog odgoja. Od 1970. radi na pripremi izložbe posvećene Seljačkoj buni (prema scenariju Josipa Adamčeka), a 1973. postaje kustos tada osnovanog Muzeja seljačkih buna. Za direktora Muzeja postavljen je 1978., a od 1993. ravnatelj je Muzeja Hrvatskog zagorja, koji nastaje spajanjem

pet zagorskih muzeja. Od 1993. do 1997. bio je podžupan Krapinsko-zagorske županije. Godine 1999. odlazi u mirovinu.

Radio je na obradi pojedinih likovnih tema prvoga stalnog postava Muzeja, a bio je i koautor likovnog scenarija i metode razrade oblikovanja (uz Edu Kovačevića). U Drempetićevom djelovanju susretalo se poslanje slikara i muzealca, izlagao je više puta (i nakon umirovljenja) u svom matičnom muzeju, ali i slikao teme koje su bile prisutne na izložbama, poput crteža košaraša koji se nalaze u muzejskoj zbirci. Bio je urednik i autor kataloga dvadesetak izložaba te autor brojnih likovnih postava.

U svojoj rodnoj kući, gdje mu je bio i atelijer, imao je i galeriju u kojoj je izlagao svoje radove.

Autor je grba općine Donja Stubica. Djela mu se nalaze u domaćim i inozemnim muzejima i galerijama i privatnim kolekcijama. Nositelj je međunarodnog ordena *Cordon bleu du Saint Esprit* za zasluge u umjetnosti i kulturi (1987.), odlikovanja *L'Art de Leonardo da Vinci* (1987.) i Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi (1996.). Dobitnik je Plakete Krapinsko-zagorske županije za životno djelo (2015.) te Plakete Općine Donja Stubica za životno djelo (2015.).

Vlatka Filipčić Maligec

- ≈ Zorislav Drempetić Hrčić, Tajanstveni prostor, ulje na platnu, MSB 2272
- ~ Zorislav Drempetić Hrčić, Oršić, grafički list iz mape Dvorci Hrvatskog zagorja, MSB 177/5
- ◊ Zorislav Drempetić Hrčić u tijeku rada na stalnom postavu Muzeja seljačkih buna.

www.crescat.hr
Crescat

Crescat d.o.o., Nova Ves 8, 10000 Zagreb
tel/fax: +385 (0)1 48 4444 5
e-mail: info@crescat.hr

Arhivske kutije i mape
Zaštita za fotografije / Muzejske vitrine

